

POSTANOWIENIE
o umorzeniu śledztwa

Dnia 30 września 2015 r.

..... Ewa Koj prokurator.....
(imię, nazwisko i stanowisko).

Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w ...Katowicach.....

w sprawie przeciwko^{*)} zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości polegającej na pozbawieniu życia Wiktora Ciechowskiego przez zgilotynowanie w drodze egzekucji we Wrocławiu w dniu 5.03.1943 roku wyroku sądu nazistowskiego wydanego z motywów narodowościowych i politycznych

tj. o przestępstwa art. 123 § 1 pkt 4 kk oraz art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.) przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2014. 1075 j.t.)

na podstawie art. 17 § 1pkt 5 i 7 i 322 § 1 kpk

postanowił:

umorzyć śledztwo w sprawie:

1. zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej udział w masowym zamachu skierowanym przeciwko Polakom, w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez sędziów i prokuratorów składów orzekających Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach wydających wyroki, polegającej na spowodowaniu pozbawienia życia w drodze egzekucji przez zgilotynowanie, w wyniku wykonania wyroku, następujących osób:

Tomasza Bartosza w Katowicach w dniu 31.10.1942 r. z wyroku z 22.09. 1942 r.

Mieczysława Ciechowskiego w Katowicach w dniu 28 kwietnia 1943 r. z wyroku 9.04.1943 r.

Ludwika Czecha w Katowicach w dniu 14.07.1942 r. z wyroku z dnia 29.06.1942 r.

Adama Gacka w Katowicach w dniu 28 lipca 1942 r. z wyroku z 7.07.42 r.

Jana Filara w Katowicach w dniu 28.07.1942 r. z wyroku z 04.07.1942 r.

Piotra Karalusa w Katowicach w dniu 28.07.1942 r. z wyroku z 04.07.1942 r.

Edwarda Kawczyńskiego w Katowicach w dniu 31.10.1942 r. z wyroku z 22.09.1942 r.

Bronisława Opilkę w Katowicach w dniu 28 lipca 1942 r. z wyroku 13 lipca 1942 r.

Ignacego Prauze w Katowicach w dniu 29 stycznia 1943 r. z wyroku z 8 stycznia 1943 r.

Bolesława Słanię w Katowicach w dniu 29.01.1943 r. z wyroku z dnia 8. 01. 1943 r.

Bolesława Stemplowskiego w Katowicach w dniu 14.07.1942 r. z wyroku z dnia 22.06.1942 r.

tj. o przestępstwa art. 118a § 1 pkt 1, 123 § 1 pkt 4 kk i art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.) w zw. art. 11 § 1 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2014. 1075 j.t.),

- w stosunku do sprawców kierowniczych, podlegaczy i pomocników – wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończonych tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7 kpk

-wobec śmierci sprawców- tj. na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 kpk,

-wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk

2. zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej udział w masowym zamachu skierowanym przeciwko Polakom, w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez sędziów i prokuratorów składów orzekających Trybunału Ludowego w Berlinie wydających wyroki, polegającej na spowodowaniu pozbawienia życia w drodze egzekucji przez zgilotynowanie, w wyniku wykonania wyroku następujących osób:

Czesława Barcza we Wrocławiu w dniu 8 kwietnia 1943 r. z wyroku z dnia 22.01.1943 r.

Wiktora Ciechowskiego we Wrocławiu w dniu 5.03.1943 r. z wyroku z dnia 28.11.1942 r.

Leokadię Dehnel we Wrocławiu w dniu 5.03.1943 r. z wyroku z dnia 28.11.1942 r.,

Emanuela Dworaczka we Wrocławiu w dniu 5.03.1943 r. z wyroku z dnia 28.11.1942 r.

Ignacego Frąckiewicza we Wrocławiu w dniu 5.03.1943 r. z wyroku z dnia 28.11.1942 r.

Mariana Gawendę we Wrocławiu w dniu 29.04.1943 r. z wyroku z dnia 19.01.1943 r.

Józefa Gwoździa we Wrocławiu w dniu 5.03.1943 r. z wyroku z dnia 28.11.1942 r.

Stanisława Krawczyka we Wrocławiu 8 kwietnia 1943 r. z wyroku z dnia 22.01.1943 r.

Stanisławę Panus we Wrocławiu 8 kwietnia 1943 r. z wyroku z dnia 22.01.1943 r.

Piotra Reronia we Wrocławiu w dniu 29.04.1943 r. z wyroku z dnia 19.01.1943 r.

Alfonsa Sibiela we Wrocławiu 8 kwietnia 1943 r. z wyroku z dnia 22.01.1943 r.

Zenona Słabego we Wrocławiu w dniu 5.03.1943 r. z wyroku z dnia 28.11.1942 r.

Mariana Surmę we Wrocławiu w dniu 5.03.1943 r. z wyroku z dnia 28.11.1942 r.

Zenona Śmielewskiego we Wrocławiu w dniu 29.04.1943 r. z wyroku z dnia 19.01.1943 r.

Romana Wątrobińskiego we Wrocławiu w dniu 29.04.1943 r. z wyroku z dnia 19.01.1943 r.

Tadeusza Wodeckiego we Wrocławiu w dniu 29.04.1943 r. z wyroku z dnia 19.01.1943 r.

Antoniego Zająca we Wrocławiu 8 kwietnia 1943 r. z wyroku z dnia 22.01.1943 r.

Halinę Zygmunt we Wrocławiu w dniu 29.04.1943 r. z wyroku z dnia 19.01.1943 r.

tj. o przestępstwa art. 118a § 1 pkt 1, 123 § 1 pkt 4 kk i art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.) w zw. art. 11 § 1 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2014. 1075 j.t.)

- w stosunku do sprawców kierowniczych, podlegaczy i pomocników – wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończonych tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7 kpk

- wobec śmierci sprawców- tj. na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 kpk,

- w pozostałym zakresie wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk,

3. zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej udział w masowym zamachu skierowanym przeciwko Polakom, w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez funkcjonariuszy katowickiej placówki gestapo dokonujących aresztowania oraz sędziów i prokuratorów składów orzekających Trybunału Ludowego w Berlinie wydających wyroki pozbawiające wolności poprzez umieszczenie w obozie karnym i tym samym poddanie nieludzkiemu traktowaniu następujących osób:

Olimpię Cott w dniu 19.01.1943. na karę 6 lat zastrzonego obozu karnego,

Krzysztofa Pilarskiego w dniu 22.01.1943 r. na karę 6 lat zastrzonego obozu karnego

tj. o przestępstwa z art. 118a § 2 pkt 2, 124 § 1 przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2014. 1075 j.t.),

- w stosunku do sprawców kierowniczych, podżegaczy i pomocników – wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończonej tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7 kpk

-w pozostałym zakresie wobec śmierci sprawców i wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 17 §1 pkt 5 kpk i 322 § 1 kpk,

4. zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej udział w masowym zamachu skierowanym przeciwko Polakom, w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez funkcjonariuszy katowickiej placówki gestapo dokonujących aresztowania oraz sędziów i prokuratorów składów orzekających Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach wydających wyroki pozbawiające wolności poprzez umieszczenie w obozie karnym i tym samym poddanie nieludzkiemu traktowaniu następujących osób:

Mieczysława Bajgelmachera w dniu 11.07.1942 r. na 5 lat obozu karnego,

Wandę Dutkiewicz w dniu 22.09.1942 r. na 2 lata obozu karnego,

Walerię Dzik w dniu 17.10.1942 r. na karę 4 lat obozu karnego o zastrzonym rygorze,

Mieczysława Hajek w dniu 13 .04. 1942 r. na 4 lata zastrzonego obozu karnego,

Stanisława Janczura w dniu 15.09.1942 r. na karę 5 lat zastrzonego obozu karnego,

Michała Kijasa w dniu 31.03.1942 r. na karę 5 lat zastrzonego obozu karnego,

Stefana Koziola w dniu 13.11.1942 r. na karę 6 lat zastrzonego obozu karnego,

Władysław Kubik w dniu 14.04.1942 r. na karę 3 lat zastrzonego obozu karnego,

Władysławę Latos (bbd),

Konrada Lemańczyka w dniu 18.09.1942 r. na karę 5 lat zastrzonego obozu karnego,

Elżbietę Lewicką w dniu 10.10.1942 r. na karę 4 lat obozu karnego o zastrzonym rygorze,

Czesława Łazowskiego w dniu 14.04.1942 r. na karę 2 lat zastrzonego obozu karnego,

Mieczysława Mikę w dniu 16.11.1942 r. na karę 8 lat zastrzonego obozu karnego,

Stanisława Ochockiego w dniu 14.04.1942 r. na karę 4 lata zastrzonego obozu karnego,

Ryszarda Okularczyka dniu 27.03.42 r. na 2 lata obozu karnego,

Henryka Okularczyka dniu 27.03.42 r. na 1 roku obozu karnego,

Włodzimierza Pilarskiego w dniu 31.03.42 r. na 6 lat obozu karnego o zastrzonym rygorze,

Stefana Piotrowicza w dniu 14.04.1942 r. na karę 5 lat obozu karnego o zastrzonym rygorze,

Ignacego Praskiego i Tadeusza Praskiego w dniu 11.08.1942 r. na karę 7 lat zastrzonego obozu karnego,

Władysława Stawskiego w dniu 23.03.1942 r. na karę 8 lat zastrzonego obozu karnego,

Władysława Trzońskiego w dniu 13.11. 1942 r. na karę 4 lat zastrzonego obozu karnego,

Stanisław Świerczyński n w dniu 14.04.1942 r. a karę 4 lat zastrzonego obozu karnego,

Irenę Wyciąglowską w dniu 31.08.1942 na karę 5 lat zastrzonego obozu karnego,

Wacława Zielińskiego w dniu 13.11.1942 r. na karę 2 lat zastrzonego obozu karnego,

tj. o przestępstwa art. 118a § 2 pkt 2, 124 § 1 przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2014. 1075 j.t.),

- w stosunku do sprawców kierowniczych, podżegaczy i pomocników – wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończonych tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7 kpk wobec śmierci sprawców- tj. na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 kpk, w pozostałym zakresie wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk,

5. zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej udział w masowym zamachu skierowanym przeciwko Polakom, w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez funkcjonariuszy policji i katowickiej placówki gestapo w tym szefa katowickiej placówki gestapo Rudolfa Mildnera oraz dowódcy Policji i SS na Dystrykt Radomski Fritza Lipharda, a polegającej na skazaniu przez Sądu Doraźnego na Dystrykt Radomski w dniu 1.12. 1940 r. w Częstochowie na karę śmierci następujących osób: Romana Baromskiego, Zbigniewa Budzyńskiego, Mariana Osieńskiego, Ryszarda Margosza i Zenona Znowskiego,

tj. o przestępstwa z art. 118a § 1 pkt 1 kk i art. 123 § 1 pkt 4 kk oraz art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku *o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.) przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku *o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2014. 1075 j.t.),

- w stosunku do sprawców kierowniczych, podżegaczy i pomocników – wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończonych tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7 kpk wobec śmierci Rudolfa Mildnera i Fritza Lipharda tj. na podstawie art. 17 § 1 pkt 5, w pozostałym zakresie wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk,

6. zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej udział w masowym zamachu skierowanym przeciwko Polakom, w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez funkcjonariuszy policji i katowickiej placówki gestapo dokonujących zatrzymania i prowadzących przesłuchania w następstwie czego pozbawiono wolności w więzieniu zastępczym w Mysłowicach oraz w obozie koncentracyjnych Auschwitz – Birkenau na czas przekraczający 7 dni, stosowano tortury i poddano okrutnemu traktowaniu Ryszarda Szkopa, Stanisława Ciapałę, Stanisława Suleję, Tadeusza Mamełko, Izydora Małotę w wyniku czego zmarli.

tj. o z przestępstwa art. 118a § 2 pkt 2, 124 § 1 przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku *o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2014. 1075 j.t.),

- w stosunku do sprawców kierowniczych, podżegaczy i pomocników wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończonych tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7 kpk
- w pozostałym zakresie wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk,

7. zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej udział w masowym zamachu skierowanym przeciwko Polakom, w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez funkcjonariuszy policji i katowickiej placówki gestapo dokonujących zatrzymania i wydających decyzję o stosowaniu aresztu ochronnego w tym szefa katowickiej placówki gestapo Rudolfa Mildnera, w następstwie czego pozbawiono wolności w obozie koncentracyjnych Auschwitz –

Birkenau i innych, na czas przekraczający 7 dni ze szczególnym udęczeniem Michała Adamca, Alfonsa Babiarza, Wicentego Biernasika, Wicentego Bijaka, Romana Broniszewskiego, Tadeusza Ciekalę, Jana Dąbka, Tadeusza Dobrzańskiego, Zygmunta Flaka, Romanę Gaik, Józefa Gajdzika, Jerzego Gajewskiego, Henryka Garczyńskiego, Romana Góraka, Zofię Gromską, Jana Gubasa, Juliana Habera, Stanisława Hermana, Józefa Jakubczyka, Stanisława Jedrzejczyja, Danutę Kluzę, Franciszka Kocybę, Irenę Koralewską, Władysława Koralewskiego, Edwarda Korna, Wicentego Kubika, Edwarda Krostę, Elżbietę Lewicką, Bolesława Majcherczyka, Andrzeja Manasterskiego, Władysława Miazek, Stanisława Nurkowskiego, Zygmunta Olszewskiego, Jana Ozoga, Tadeusza Paligę, Edwarda Pietrasa, Marcelego Praskiego, Bolesława Prochackiego, Tadeusza Przewłockiego, Bolesława Rojka, Jana Rózyckiego, Bronisłwa Sączewskiego, Zenona Słabego, Franciszka Sobola, Bolesława Smołę, Józefa Sosnowskiego, Władysława Stawskiego, Mariana Surmę, Andrzeja Śliwowskiego, Wojciecha Tomczuka, Antoniego Włodarczyka, Jana Wodeckiego, Ignacego Wojciechowskiego, Stanisława Woźniaka, Stanisława Zagórnego, Stanisława Zdechlika, Alojzego Zasuchę, Stefana Żabickiego.

tj. o przestępstwa art. 118a § 2 pkt 2, 124 § 1 przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2014. 1075 j.t.),

- w stosunku do sprawców kierowniczych, podżegaczy i pomocników – wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończonej tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7 kpk
- wobec śmierci Rudolfa Mildnera tj. na podstawie art. 17 § 1 pkt 5,
- w pozostałym zakresie wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk,

8. Zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej jeden z powtarzających się zamachów w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez funkcjonariuszy policji i katowickiej placówki gestapo dokonujących zatrzymania a polegającej na zabójstwie przez postrzelenie w lipcu 1942 r. w Sosnowcu Marii Krauze, w wyniku czego dniu 10.07.1942 r. zmarła, na zabójstwie przez zastrzelenie w dniu 15.12.1940 r. Mariana Ogonka.

tj. o przestępstwa art. 118a § 2 pkt 2, 124 § 1 przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2014. 1075 j.t.),

- wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk,

UZASADNIENIE

Tut. Komisja prowadzi przegląd akt archiwalnych sądów w sprawach o uznaniu za zmarłego wydanych w latach powojennych. W toku postępowania sprawdzającego, w oparciu o przegląd akt archiwalnych byłego Sądu Grodzkiego w Czeladzi ujawniono materiały postępowania sądowego o uznaniu za zmarłego Wiktora Ciechowskiego, z których wynikało, że Wiktor Ciechowski jak więzień polityczny został aresztowany przez okupantów niemieckich, po czym skazany wyrokiem przez nazistowski sąd na karę śmierci, który wykonano poprzez zgilotynowanie w dniu 5.03.1943 roku we Wrocławiu. W dniu w 31

grudnia 2010 r. wszczęto śledztwo w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości polegającej na pozbawieniu życia Wiktora Ciechowskiego przez zgilotynowanie w drodze egzekucji we Wrocławiu w dniu 5.03.1943 roku wyroku sądu nazistowskiego. Już w toku postępowania uzyskano kopię wyroku Trybunału Ludowego w Berlinie (Volksgericht) z dnia 28 listopada 1942 r. w sprawie Wiktora Ciechowskiego i pięciu innych oskarżonym za przynależność do Związku „Orła Białego”,

Pod sygnaturą S 10/11/Zn tut. Komisja prowadziła śledztwo w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności w więzieniu i obozie koncentracyjnym Irene i Władysława Koralewskich aresztowanych przez gestapo w Dąbrowie Górniczej z powodu działalności konspiracyjnej w organizacji „Orzeł Biały”. Zakres przedmiotowy tego śledztwa uległ znacznemu rozszerzeniu ze względu na gromadzenie dokumentacji archiwalnej dotyczącej zbrodni popełnionych na członkach organizacji „Związek Orła Białego” i objął zbrodnie popełnione przez funkcjonariuszy katowickiej placówki gestapo oraz członków składów orzekających sądów III Rzeszy w okresie od 1940 do 1943 r. w Dąbrowie, Katowicach, Sosnowcu, Oświęcimiu, polegającej na pozbawieniu życia i wolności członków organizacji niepodległościowej Orzeł Biały działającej na terenie rejencji katowickiej.

W dniu 3 lutego 2012 r. obie sprawy połączono, a w toku prowadzonego postępowania w oparciu o materiały archiwalne z zasobu BUiAD IPN w Warszawie, w szczególności karty osobowe z kartoteki Geheime Staatspolizei, Staatspolizeistelle Katowitz Aussendienststelle Sosnowitz, akta z zepołu Reichsjustizministerium Berlin, zespół Gestapo Radom, wydruki z bazy Międzynarodowej Służby Poszukiwawczej ITS w Bad Arolsen, zbiór uwierzytelnionych kserokopii aktów zgonu zarejestrowanych w Urzędzie Stanu Cywilnego w Katowicach za okres od 1939 do 1944 r., kserokopie z inwentarza Więzienia Karnego we Wrocławiu dot. Osób więzionych w latach 1941-43 z powodów politycznych, publikacje takie jak: Irena Pająk „Mieszkańcy Śląska, Podbeskidzia, Zagłębia Dąbrowskiego w KL Auschwitz, Mieczysława Starczewskiego pt. Ruch Oporu na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim”, Alfreda Koniecznego pt.: Pod rządami wojennego prawa trzeciej Rzeszy”, wreszcie zeznania krewnych pokrzywdzonych przesłuchanych w charakterze świadków poczyniono następujące ustalenia faktyczne:

Władze polskie opuszczając Kraków pozostawiły tam tajnego pełnomocnika na tereny woj. krakowskiego i Śląska. Był nim mjr rez. Kazimierz Kierzkowski, Od roku 1938 z polecenia Ekspozytury nr 2 (Dywersji pozafrontowej) Oddziału II Sztabu Głównego major Kierzkowski zintensyfikował rozbudowę dowodzonej przez siebie w Dowództwie Okręgu Korpusu nr V sieci dywersji pozafrontowej. Już 22 września 1939 r. postanowił w oparciu o grupę oficerów pozostałych w Krakowie utworzyć wojskową organizację konspiracyjną pod nazwą Organizacja Orła Białego. Objął w niej funkcję prezesa Zarządu Głównego i Rady

Naczelnej z pseudonimem „Prezes”. W dniu 16 października 1939 r. przyjechał do Krakowa gen. Michał Karaszewicz-Tokarzewski ps. „Torwid”, stojący na czele Służby Zwycięstwu Polski, utworzonej w Warszawie 27 września 1939 r. Po rozmowach z gen. „Torwidem”, „Prezes” podporządkował się jego rozkazom wraz z Organizacją Orła Białego. OOB zbudowała własny wywiad, prowadziła akcje propagandowe, rozwinęła działalność dywersyjną i tworzyła szlaki kurierskie na Węgry. Niezależnie od działań w Małopolsce, na wschodnim Górnym Śląsku, wkrótce po zakończeniu wojny niemiecko – polskiej, w miastach należących do powiatu Będzin: Sosnowcu, Czeladzi i Dąbrowie Górniczej, zaczęły się skupiać liczne grupy Polaków, których wspólnym celem było przywrócenie Polski, w walce z niemieckim okupantem. Tam w Sosnowcu powstała tajna organizacja „Orzeł Biały”, a jego twórcami była grupa ludzi pochodząca z tego miasta lub mająca tam rodziny. Byli to dyrektor Seminarium Nauczycielskiego w Sosnowcu Władysław Mazur, Władysław Miazek kierownik szkoły w Będzinie, nauczyciele i pracownicy z gimnazjum im. St. Staszica w Sosnowcu Alfons Babiarez i Piotr Makowski, Emanuel Dworaczek ps. „Eugeniusz”, „Wicher” rachmistrz Ubezpieczalni Społecznej w Sosnowcu, Władysław Baromski- urzędnik w Sosnowieckim Towarzystwie Kopalń Węgla Kamiennego i Zakładów Hutniczych w Sosnowcu, Zenon Znowski – inżynier górnik w kopalni „Saturn”. Konrad Lemańczyk pracował w fabryce chemicznej Radocha w Sosnowcu Przewodniczącym tej organizacji był Piotr Makowski, jego I zastępcą Andrzej Makowski, a II Władysław Baromski. Od samego początku współpracowała z nimi Michalina Konieczna, nauczycielka, przedwojenna instruktorka PWK¹. Spotkania członków organizacji odbywały się w mieszkaniu Antoniny Kudery, pracującej razem z Baromskim w Sosnowcu przy ul. Modrzejewskiego 32 i jej brata Prospera Kudery. Antonina Kudera Nizińska była również łączniczką, razem z Zofią Binkówną, Eugenią Kopikówną i Teresą Brudzyńską przekazywały meldunki między komórkami OB w różnych miejscowościach. Pierwsze aresztowania członków organizacji miały miejsce już w grudniu 1939 r. Jako pierwszy został aresztowany Alfons Babiarez, w dniu 4 grudnia 1939 r. aresztowano Piotra Makowskiego.

Po Makowskim obowiązki przewodniczącego przejął oficer rezerwy Franciszek Ryszard Margosz ps. „Brzoza” w styczniu 1940 r.² Działając z inspiracji grupy polskich oficerów obszaru IV „ZWZ” z Krakowa pozostającej w ścisłym porozumieniu z rządem generała Sikorskiego na uchodźctwie, zajmującym się kierowaniem polskiego ruchu, objął dowództwo okręgu w Sosnowcu, podjął akcję scaleniową i w krótkim czasie skupił większość grup ruchu

¹ Przystosowanie Wojskowe Kobiet (PWK) – paramilitarna organizacja kobieca powstała w 1923 z inicjatywy członkiń dawnych organizacji Związku Strzeleckiego oraz Polskiej Organizacji Wojskowej. Powstała w miejsce rozwiązanej w tym samym roku Ochotniczej Legii Kobiet. Przed wybuchem II wojny światowej PWK miało w swoich szeregach ponad 47 tys. członkiń^[1].

² Ur. 27.05.1898 r., przyjęty w Auschwitz w dniu 7.01.1941, zmarł 13.03.1942

oporu z powiatu ziemskiego Będzin w jedną tajną organizację pod nazwą „ZOB” („Związek Orła Białego”)³.

Członkowie Związku Orła Białego byli zróżnicowani pod względem społecznym jak i przynależności politycznej. Znaleźli się w nim byli powstańcy śląscy, działacze POW, członkowie przedwojennego „Sokoła”, harcerstwa, robotnicy, wojskowi oraz przedstawiciele inteligencji. W poszczególnych miejscowościach, osiedlach robotniczych i zakładach przemysłowych utworzone grupy podlegały „dowództwom miejscowości” i „dowództwom zakładów”, które w swoim obszarze podporządkowane były „dowództwom inspektoratów”. Latem 1940 r. organizacja liczyła kilkuset członków. ZOB od marca 1940 r., początkowo w Sosnowcu, wydawał raz bądź dwa razy w tygodniu czasopismo pod tytułem „Nasze Sprawy” ukazujące się w nakładzie 300 egzemplarzy, w którym w sposób obszerny publikowano treści antyniemieckie, wiadomości pozyskiwane z zagranicznych stacji radiowych. Miało to wzbudzać nadzieję w Polakach i umacniać wiarę w restytucję Państwa Polskiego. Polacy byli wzywani do stawiania oporu władzy niemieckiej i do nieprzestrzegania zarządzeń władz niemieckich. Informowano również o działalności „Rządu polskiego, polskiej „Rady Narodowej” i polskiej armii. Oprócz tego, latem 1940, wydano w dwóch dużych partiach ulotki zatytułowane „Obywatel pracy” i „Do pracującego świata Polaków”, zawierające wezwania do sabotażu i rozrzucono w licznych zakładach przemysłowych.

Z polecenia krakowskiej centrali „ZWZ” stworzono w „ZOB” służbę wywiadowczą zajmującą się szpiegostwem gospodarczym i wojskowym, której ustalenia były przekazywane do Krakowa, a stamtąd dalej, zagranicznym ośrodkiem wywiadowczym. Służba wywiadowcza, dla której pracowały wszystkie miejscowe podgrupy oraz specjalny „wydział kolejowy” odpowiedzialny za obserwację transportu, rozpracowywała wszystkie ważniejsze posunięcia Wehrmachtu, administracji oraz policji a w szczególności wydobywanie kopalń i produkcji hutniczej – przy pomocy stworzonych tam „grup zakładowych” – na bieżąco składała sprawozdania. Prócz tego, korzystając z zatrudnionych w administracji członków organizacji, gromadzono, na moment przejścia władzy i zamierzoną akcją odwetową, dane o obsadzie niemieckiej administracji cywilnej oraz miejscowych Volksdeutschach a także pozyskiwano dla „służby bezpieczeństwa „ZOB” formularze celem sporządzania fałszywych dokumentów, oraz w dużych ilościach karki żywnościowe. Zakład fotograficzny Pelagii Bednarskiej (zd. Opilka) w Krakowie przy ul. Lubicz 24, otwarty w 1940 r., był lokalem kontaktowym dla prac konspiracyjnych. Do kwietnia 1941 r. był miejscem kontaktowym dla Katowic, Bogumina, Cieszyna, Dziedzic, Trzebini, Sosnowca i Ząbkowic, skąd rozchodziły

---

³ Nie był to jednak proces całkowicie zakończony, bo niektóre drobne grupy połączyły się z nowo powstałą organizacją dopiero w lipcu 1940 r.

się materiały i dyspozycje dotyczące akcji sabotażowej i dywersyjnej na terenie Zagłębia, Górnego i Śląska Cieszyńskiego.

W kwietniu 1940 r. do organizacji został zaprzysiężony Bronisław Opilka, pracujący w zarządzie kolei w Sosnowcu. Jego zadaniem było dostarczanie informacji o stanie transportu kolejowego w Sosnowcu, z czasem stanął na czele grupy kolejowej w Sosnowcu, którą założył, pracował z nim Stanisław Makarski⁴. Początkowo informacje przekazywał dowódcy grupy kolejowej w Zagłębiu Dąbrowskim – Marianowi Osińskiemu a po jego aresztowaniu w maju 1940 r. Baromskiemu. Po aresztowaniu Baromskiego we wrześniu 1940 r. Bronisław Opilka przejął jego zadania i odbierał meldunki od komendantów placówek kolejowych na terenie Zagłębia (Dąbrowa, Ząbkowice, Łazy, Olkusz, Sławków i Szczakowa). Przekazywał je Zenonowi Znowskiemu ps. „Grom”. Na przełomie 1940/1941 r. zarzucono Opilce, iż organizacja nie robi postępów. Wówczas Bronisław Opilka odwołał współpracującego z nim Jerzego Dajlidzienko ps. „Maciek” a w jego miejsce powołał Aleksandra Paczkowskiego ps. „Olik”. Na stanowisko komendanta w Szczakowej powołał Kazimierza Krzychowskiego. Kurierkami pozostającymi w kontakcie z Opilką były Aniela Torbus i Walentyna Skalska ps. „Pestka”. W styczniu 1941 r. szwagier B. Opilki Bednarski wezwał go, by przyłączył się do „Związku Walki Zbrojnej” reprezentowanej na obszarze Śląska i Zagłębia przez Buzona. Opilka oświadczył, że nie podejmie takiej decyzji bez porozumienia z bezpośrednim przełożonym Zenonem Znowskim. Możliwość takiej współpracy dopuścił po masowych aresztowaniach członków ZOB w marcu 1941 i swojej ucieczce do Krakowa. Tam otrzymał dowód tożsamości na nazwisko Bronisław Chmielewski. W dniu 5 kwietnia 1941 r. został aresztowany. Po jego aresztowaniu komendantem grupy kolejowej został Jan Piotr Mizerkiewicz, a jego bliskim współpracownikiem był Antoni Pietras.⁵

Zaprzysiężenie nowych członków organizacji wyglądało w sposób następujący: „na stole stawiano świecznik z zapalonymi świecami i krucyfiks, stół był przykryty białą czerwoną flagą z polskim orłem. Formuła zaprzysiężenia o treści: „Przysięgam na Boga Wszechmogącego posłuszeństwo moim przełożonym, wypełniać wszystkie rozkazy i zarządzenia, dochować tajemnicy i ofiarować krew i życie za wyzwolenie Polski, tak mi dopomóż Bóg !” była wypowiedzana przez członka dokonującego zaprzysiężenia i powtarzana przez zaprzysięganego, stojącego z podniesionymi do przysięgi dwoma palcami. Przy składaniu przysięgi każdy członek otrzymywał pseudonim i był pouczony o tym, że przypadki zdrady lub nieposłuszeństwa będą karane śmiercią.

---

⁵ śledztwo tut. Komisji S 50/13/Zn w sprawie pozbawieniu życia w dniu 3 grudnia 1941r. w Ząbkowicach Będzińskich w drodze egzekucji przez powieszenie w dniu 3 grudnia 1941 r. Jana Mizerkiewicza i Antoniego Pietrasa.

Komórki ZOB działały między innymi na terenie zakładów pracy między innymi w Hucie Bankowej w Dąbrowie Górniczej, kopalni Saturn w Czeladzi, kopalni „Paryż” w Dąbrowie Górniczej, Kopalni Mars w Łagiszy.

Już pod koniec 1939 r. w Czeladzi zaczęła się tworzyć tajna organizacja kierowana przez Ignacego Frąckiewicza pracownika administracyjnego kopalni Saturn. Ten za pośrednictwem Leokadii Dehnel nawiązał kontakt z Bromskim i Piotrem Makowskim, podporządkowując grupę składającą się w dużej mierze z pracowników kopalni Saturn - OOB w Sosnowcu, a potem ZOB. W kwietniu 1940 r. w opuszczonej sztolni szybu Korneliusz urządzono drukarnię i drukowano gazetkę „Nasze Sprawy”, wcześniej drukowana była jedynie w Sosnowcu. Do grupy należeli Wiktor Ciechowski, Marian Surma, Zenon Słaby, Emanuel Dworaczek, Józef Gwóźdź. Grupa zbudowała nadajnik, za pośrednictwem którego odbierała i nadawała programy, gromadziła broń. Leokadia Dehnel kierowała grupą kobiecą. Kobiety w organizacji były kurierkami przynoszącymi gazetki, informacje, a także materiały wybuchowe gromadzone w kopalni, były przeszkolone sanitarnie. Były to między innymi Władysława Latos, Zofia Fłaska ps. „Sikorka”, Aniela Tobrus ps. „Wola”⁶, Eleonora Czech, Gizela Czech. Akty sabotażowe miały być skierowane przede wszystkim przeciwko przedsiębiorstwom przemysłowym oraz transportowi. Gromadzono za pośrednictwem członków organizacji zatrudnionym w kopalniach materiały wybuchowe, które były przekazywane kierownikowi sabotażu w Czeladzi Stanisławowi Rokicie. Jego grupa skonstruowała zapalnik czasowy. W dniu 29 grudnia 1940 r. z niewyjaśnionych przyczyn doszło do eksplozji materiałów wybuchowych w łaźni Kopalni Saturn Czeladzi, w czasie której zginął Stanisław Rokita i trzech innych członków organizacji, kilka osób zostało rannych w tym Zygmunt Olszewski. Dowódcą grupy ZOB w Grodźcu był Stanisław Krawczyk. W kopalni Grodziec komendantem ZOB był Tadeusz Dobrzański, a zastępcą Bolesław Rojek. W cementowni „Grodziec” komendantem był Tadeusz Przewłocki, a w Browarze „Grodziec” Stanisław Zagórny. Członkami organizacji w Grodźcu byli między innymi Michał Kijas, Krzysztof Pilarski, Ignacy Prauze, Bolesław Smółka, Bolesław Prochacki, Bolesław Majcherczyk, Stanisław Ciapała, Wojciech Tomczyk, Roman Broniszewski, Michał Adamiec, Stanisław Kulik.

Bolesław Słania zam. w Wojkowicach Komornych, zaprzysiężony przez Rokitę i Frąckiewicza w kwietniu 1940 r. został mianowany komendantem w Wojkowicach Komornych. Przyjął pseudonim „Słoń” W organizacji pracowali z nim między innymi Zygmunt Grzesik ps. „Graf”, Zygmunt Borg, Izydor Małota, Mieczysław Ciechowski.

---

⁶ ur. 12.07.1912 r. w Sosnowcu, figuruje w kartotece osób poszukiwanych przez Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy RSHA

Ryszard Szkop ur. 14.06.1912 r. w Częstochowie, student zam. w Dąbrowie Górniczej po aresztowaniu Władysława Baromskiego ps. „Andrzej” we wrześniu 1940 r. został kierownikiem propagandy i „wydawcą” gazety „Nasze Sprawy”. Jeszcze w kwietniu 1940 r. Ryszard Szkop zwerbował do pracy w organizacji Edwarda Kawczyńskiego, absolwenta szkoły przygotowawczej seminarium nauczycielskiego, do wybuchu II wojny zatrudnionego jako pracownika umysłowego w miejskim wydziale zdrowia w Będzinie, który po zaprzysiężeniu otrzymał pseudonim „Rudy”. Kawczyński otrzymał zadanie zwerbowania zaufanych ludzi do pracy w organizacji, a następnie jakiegoś oficera Wojska Polskiego, który mógłby zostać komendantem w Będzinie. Kawczyński zwerbował Edmunda Glomba, Jerzego Dutkiewicza i Wandę Dutkiewicz i został dowódcą grupy, w skład której wchodził jeszcze dwaj członkowie o pseudonimach „Mecenas” i „Wirl”. Spotkania członków organizacji odbywały się w mieszkaniu Elżbiety Lewickiej w Będzinie przy ul. Hugona Kołłątaja 24. W dniu 20 lutego 1941 otrzymał rozkaz kierowany do komendantów dotyczący utworzenia grup sabotażowych i przygotowania akcji sabotażowych na terenie zakładów i fabryk leżących w rejonie działania. Kawczyński nie zdążył rozpocząć w tym zakresie działalności, bo w dniu 25 lutego 1941 r. został aresztowany.

Aresztowanie Ryszarda Szkopa miało związek z podejrzeniami o jego przynależność do organizacji „Orla Białego”, jednak z powodu braku dowodów (ani Baromski ani jego poprzednik Marian Osiński, aresztowany w maju 1940 r., nie obciążyli go swoimi zeznaniami) został aresztowany w ramach akcji przeciwko polskiej inteligencji dn.18.12.1940 t. i osadzony w KL Auschwitz tego samego dnia z numerem 7485, jako więzień policyjny. Po początkowych zaprzeczeniach, torturowany, podał w końcu różne dowody przynależności do „Orla Białego”. Na podstawie jego zeznań aresztowano 95 osób, na podstawie zeznań których aresztowano dalsze osoby. Ryszard Szkop po przewiezieniu do więzienia Zastępczego w Mysłowicach, zmarł w dniu 19 czerwca 1941 r. Jak wynika z wystawionego w dniu 12 lipca 1941 aktu zgonu, z powodu „słabości serca i ogólnego krążenia”.

Joanna Konrad, nauczycielka z Dąbrowy Górniczej, była dziewczyną Ryszarda Szkopa i została przez niego wciągnięta do pracy w organizacji. Latem 1940 r. otrzymała rozkaz szkolenia kobiet i dziewcząt w służbie sanitarnej. Szkolenia organizowała wspólnie z Danutą Klużą.

Piotr Reroń został również zwerbowany do ZOB przez Szkopa i zaprzysiężony w marcu 1940 r. Na bazie swoich kontaktów w harcerstwie zbudował organizację ZOB w Dąbrowie Górniczej i okolicy, był jej komendantem, kolportował pismo „Nasze Sprawy”, kierował akcją wywiadowczą i sabotażową. Jego zastępcą był Marian Gawenda jednocześnie kierujący organizacją na terenie Huty Bankowej w Dąbrowie Górniczej. Łączniczką kolportującą pismo „Nasze Sprawy” i przenoszącą materiały wybuchowe była Stanisława

Panus. Po aresztowaniu Reronia w dniu 2 maja 1940 r., Gawenda kierował całym inspektoratem w Dąbrowie Górniczej, któremu podlegały inspektory Gołonóg, Łagisza i Zagórze. Komendantem miejskim Dąbrowa - Centrum był Tadeusz Wodecki zatrudniony w fabryce łańcuchów w Dąbrowie, zaprzysiężony w czerwcu 1940 r. Dowódcą jednej z piątek na terenie Dąbrowy był Stanisław Nurkowski. Kurierkami w placówce w Dąbrowie Górniczej były Halina Zygmunt odpowiedzialna za kolportaż pisma „Nasze Sprawy” i zwerbowana przez Szkopa Irena Wyciągłowska ps. „Jaskółka”. Na terenie Dąbrowy Górniczej działali również Marcei Praski wraz z synem Tadeuszem i Tadeusz Praski s. Ignacego.

W Gołonogu inspektoratem kierował były harcerz Wincenty Bernasik pracujący w kopalni „Flora”. Na terenie kopalni działała grupa sabotażowa, w której działał między innymi Ignacy Praski i Ignacy Wojciechowski. Do zadań grupy należało rozkręcanie szyn, tak by lokomotywy dowożące węgiel na podszybie wykolejały się, sypanie piasku do panewek silników. W Łagiszy dowódcą był Franciszek Sobol i były sierżant polskiego Korpusu Ochrony Pogranicza Alfons Sibiela pracujący w kopalni Mars. To tam do ZOB należała najliczniejsza grupa, między innymi: Michał Adamiec, Roman Broniszewski, Józef Piotrowski, Bronisław Sączewski, Wincenty Bijak, Józef Jakubczyk, Stefan Kozioł, Andrzej Śliwowski, Władysław Stawski, Józef Gajdzik, Władysław Trzoński, Waław Zieliński. W Zagórze dowódcą placówki został Tomasz Bartosz. W Hucie Bankowej po aresztowaniu Mariana Gawendy komendantem został Stanisław Janczur, przygotowywał raporty o produkcji w hucie. Do organizacji należał również Władysław Stawski pracujący w hucie w charakterze ślusarza.

Zenon Śmielewski ps. „Kulawy” był dowódcą grupy ZOB funkcjonującej w kopalni Paryż. Pod jego wpływem do organizacji wstąpili górnicy Zygmunt Flak, Stanisław Świerczyński ps. „Świerk”, Wincenty Kubik ps. „Kubuś”, Czesław Łazowski ps. „Łazik”. Zygmunt Dychała zorganizował komórkę ZOB na terenie warsztatów mechanicznych kopalni Paryż. Należeli do niej między innymi Józef Sosnowski, Franciszek Bereza, Józef Biernacki, Jerzy Murłowski, Jan Jękot, Jan Paliga. Dowódcą ZOB na terenie kopalni Flora był Tadeusz Ciekala. Walenty Zygmunt stał na czele grup sabotażowych w Dąbrowie Górniczej. Jego pierwszym zastępcą był Ryszard Szkop a drugim Wątrobiński. Grupę sabotażową tworzyli między innymi Ryszard Okularczyk, Jan Wodecki. Halina Zygmunt ps. „Kalina” i Otylia Cott ps. „Ola” pełniły służbę kurierską. Zaprzysiężono Mieczysława Hajek ps. „Grom” i Henryka Okularczyka.

Piotr Ksen, przed wojną wachmistrz w 3 regimencie Ułanów, zatrudniony w fabryce chemicznej w Ząbkowcach zainteresowany walką z okupantem, w sierpniu 1940 r. otrzymał od Tadeusza Praskiego polecenie zorganizowania grupy ZOB na terenie Ząbkowic. Zwerbował Zacharina, Gubasa, Krostę, Kubiaka i Ociepkę. Spotkania grupy odbywały się

w mieszkaniach Walerii Dzik i Elżbiety Lewickiej. Grupa zajmowała się kolportowaniem czasopisma „Nasze Sprawy”, zbiórką pieniędzy i ubrań dla rodzin aresztowanych,

Pierwsze masowe aresztowania członków ZOB nastąpiły w kwietniu i maju 1940 r., kiedy gestapo chciało udaremnić planowane przez ZOB akcje sabotażowe przewidziane na dzień święta narodowego w dniu 3 maja. Gestapo będące na tropie Margosza aresztowało go w dniu 26 maja 1940 r. w Krakowie, gdzie przyjechał na naradę do komendy Południe - ZWZ.. Margosza przez ponad miesiąc na stanowisku komendanta ZOB zastępował Baromski. W dniu 15 sierpnia 1940 r. w mieszkaniu przy ul. Modrzejowskiej w Sosnowcu odbyło się spotkanie Baromskiego i Kałuzińskiego zmierzające do fuzji ZOB z ZWZ, na którym jednak nie podjęto decyzji. Następnego dnia, o świcie, aresztowano Władysława Baromskiego. Na stanowisku komendanta ZOB zastąpił go Zenon Znowski, który podzielił powiat Będzin na pięć geograficznie wyznaczonych inspektoratów w Kazimierzu, Sosnowcu, Czeladzi, Dąbrowie, Będzinie. Po aresztowaniu Znowskiego w marcu 1941 r. dowództwo objął Roman Kałuziński ps. „Burza”. Ostatnie aresztowania członków ZOB miały miejsce latem 1942 r. Formalnie ZWZ, któremu podporządkowany był między innymi ZOB w dniu 14 lutego 1942 rozkazem Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych, gen. Władysława Sikorskiego przemianowano na Armię Krajową. Kolejne aresztowania miały miejsce w lutym 1943 r. i dotyczyły członków Orła Białego kontynuujących działalność w ramach inspektoratu „Sosna”.

Roman Kałuziński ps. „Burza”, który objął dowództwo po Romanie Znowskim podporządkował ZOB Okręgowi Śląskiemu ZWZ, noszącemu nazwę Polska Siła Zbrojna, którego komendantem został mianowany ppłk Henryk Kowalówka, ps. „Topola”. Utworzono wówczas sosnowiecki inspektorat „Sosna”. Jego łączniczką była Genowefa Kopik ps. Pająk, Spajdka, sekretarka w Seminarium Nauczycielskim w Sosnowcu. Część członków ZOB, która nie chciała się podporządkować tej reorganizacji, w marcu 1941 r., kontynuowała działalność pod szyldem „Polski Związek Walki Czynnej” powołanej na początku 1941 r. Inicjatorami powstania PZWC był Wiktor Ciechowski i Stanisław Krawczyk. Struktura i cele były takie same jak w ZOB. Komendantem Okręgu Dąbrowa Górnicza – Sosnowiec, został Walenty Zygmunt ps. „Chmura” (wcześniej komendant inspektoratu w Dąbrowie) a w skład jego sztabu weszli Wiktor Ciechowski i Adam Gacek i Józef Derzakowski. Komendzie podlegały inspektoraty a inspektoratom placówki. W miejsce pisma „Nasze Sprawy”, którego druku zaprzestano w grudniu 1940 r. ukazało się pismo pod nazwą „Polski Związek Walki Czynnej”. Do „PZWC” w kwietniu 1941 przystąpił Adam Gacek, został szefem propagandy, posługując się nadajnikiem redagował pismo oznaczone orłem i flagą polską, odbierał i redagował audycje. W organizacji kontynuowali działalność Piotr Karalus (komendant inspektoratu Sosnowiec), Wiktoria Tolkacz, Mieczysław Balgielmacher, Bolesław

Stemplowki, Jan Filar, Jan Dąbek, Marian Górak, Stanisław Szlenk, Tadeusz Paliga, Mieczysław Mike, Bronisława Mike, Ludwik Czech, Eleonora Czech, Józef Gwóźdź, Feliks Tabaka, Andrzej Manasterski, Jan Ozóg, Apolinary Chlech, Bolesław Słania, Mieczysław Ciechowski, Władysława Żakowska.

Po aresztowaniu członkowie organizacji byli osadzani w więzieniu śledczym w Mysłowicach. Jeśli dowody zebrane w czasie kilkutygodniowego śledztwa okazywały się niewystarczające do przekazania sprawy sędziemu i wniosku o areszt, składano wnioski o zastosowanie aresztu ochronnego i umieszczenie aresztowanego w KL Auschwitz, najczęściej na bloku 11, gdzie poddawano go dalszym przesłuchaniom. Często tortury stosowane w czasie śledztwa powodowały, że nawet gdy udało się uzyskać przyznanie do działalności w organizacji i w konsekwencji dochodziło do przekazania aresztowanego do dyspozycji sędziego, jeszcze przed rozpoczęciem procesu umierał on w obozie.

Z zebranych w sprawie niemieckich dokumentów wynika, iż oskarżeni początkowo nie przyznawali się do działalności konspiracyjnej, ale przesłuchującym często wskazywanym z nazwiska, przy kolejnych przesłuchaniach udawało się uzyskać przyznanie i informacje o działalności i innych członkach organizacji. Tak właśnie było przy przesłuchaniach Ryszarda Szkopa i Stanisława Suleja przez sekretarza kryminalnego Zieglera i asystenta kryminalnego Padberga. Obaj przesłuchiwanym przez nich podejrzani zmarli w czasie śledztwa w więzieniu w Mysłowicach. Wielu z podejrzanych mimo stosowanej podczas przesłuchań przemocy fizycznej podawało tylko część informacji (takich, o których przesłuchujący już wiedzieli, co wynikało np. z przeprowadzanych konfrontacji ze współwięźniami) starając się nie przyznać do zarzucanych zbrodni i nie obciążać innych. W niemieckich dokumentach zwłaszcza wyrokach i aktach oskarżenia pojawiają się stwierdzenia, że oskarżony w swoich zeznaniach jest niewiarygodny lub tak jak w przypadku oskarżonej Joanny Konrad, co do której sędzia śledczy wyraził opinię, że jest "wyrafinowaną, bezczelną i pełną fantazji oszustką, gdyż najwyraźniej wie, że pomawiający ją Szkop i Suleja są już martwi".

Losy aresztowanych członków ruchu oporu, opis zbrodni wobec nich popełnionych, ustalono w oparciu o odpisy wyroków sądowych dokumenty gestapo, akta sądów grodzkich oraz zeznania krewnych niektórych pokrzywdzonych.

Pierwsi dowódcy byli sądzeni przez sąd doraźny Dystryktu radomskiego. Krótco po ich aresztowaniu w 1940 r. nastąpiła likwidacja sądownictwa doraźnego na terenie rejencji⁷, w związku z czym przyjęto, iż centrum organizacji ZOB znajduje w Generalnym

⁷ policyjne sądownictwo doraźne przywrócono z dniem 1 czerwca 1942 r.,

Gubernatorstwie i osoby aresztowane w Sosnowcu i okolicach można przekazać do placówki w Częstochowie⁸ i osądzić doraźnie.

Władysław Baromski ur. 5.06.1901 r. został aresztowany w dniu 16.08.1940 r. Przebywał w Mysłowicach, w dniu 1.12. 1940 r. został skazany na śmierć przez sąd doraźny Dystryktu radomskiego, placówka w Częstochowie nr dz.101/40g III B z powodu zbrodni określonych w §§ 1,3 i 8VO rozp. z dnia 31 października 1939 r. Wyrok został zatwierdzony przez Generalnego Gubernatora 5 lipca 1941 (GG ST 280/41) w dniu 7.01.1941 r. został przywieziony transportem z dystryktu radomskiego do KL Auschwitz, nadano mu numer 8390. W dniu 9 marca 1942 r. odnotowano jego zgon podając przyczynę „plötzlicher herztod”. Pod sygn. Zg 266/48 w Sąd Grodzki w Sosnowcu uznał za zmarłego Władysława Baromskiego. Z wniosku żony wynika, iż został aresztowany w dniu 14.08.1940 r. w Sosnowcu przy ul. Limanowskiej, skąd został wywieziony do więzienia w Mysłowicach. Następnie przewieziono go do Częstochowy, gdzie został skazany na karę śmierci. Stamtąd, w styczniu 1941 r. przewieziony został do obozu we Flossenburgu, a w maju 1941 do obozu w Oświęcimiu. Stracony został w dniu 9.03.1942 r. na bloku 11 przez rozstrzelanie. W poniemieckiej kartotece Biura Meldunkowego w Zarządzie Miejskim w Sosnowcu odnaleziono zapis, iż Władysław Baromski zmarł w Auschwitz w dniu 9.03.1942 nr aktu zgonu St 2299/1942.

Ryszard Margosz ur. 27.05.1898 r. został aresztowany 26.05.1940 r. w Krakowie przez policję bezpieczeństwa dystryktu radomskiego w związku ze sprawą o szpiegostwo prowadzoną p-ko Alfredzie Gawliczek. Posługiwał się wówczas dokumentem na nazwisko Stanisław Marecki, osadzono go w więzieniu w Częstochowie. W dniu 8 sierpnia 1940 r. do placówki gestapo w Częstochowie przybył komisarz Stolt z placówki gestapo w Sosnowcu i powiadomił, że Margosz przewija się w śledztwie prowadzonym przez tamt. placówkę odnośnie organizacji podziemnej, w ramach którego zatrzymano już 27 osób. W związku z tym Margosz został przesłuchany przez Stolta. W notatce sporządzonej przez porucznika Preßa (k. 1933) pojawia się sugestia, iż centrum organizacji której dot. śledztwo jest w GG, wobec czego osoby aresztowane w Sosnowcu i okolicach można by przekazać do placówki w Częstochowie i osądzić doraźnie. Przebywał w Mysłowicach, w dniu 1.12. 1940 r. został skazany na śmierć przez sąd doraźny Dystryktu Radomskiego, placówka w Częstochowie nr dz.101/40g III B z powodu zbrodni określonych §§ 1,3 i 8VO rozp. z dnia 31 października 1939 r. W dniu 7.01.1941 r. transportem z dystryktu radomskiego przewieziono go do KL Auschwitz, nadano mu numer 8403. W dniu 13 marca 1942 r. odnotowano jego zgon podając przyczynę „plötzlicher herztod” (nagła śmierć z powodu udaru serca) Pod sygn. Zg 380/48

⁸ Zgodnie z dekretem Hitlera z dn. 12.10.1939 r. z mocą obowiązująca od 26.10.1939 r. o utworzeniu Generalnego Gubernatorstwa Częstochowa jako miasto wydzielone weszła w skład dystryktu radomskiego

Sąd Grodzki w Sosnowcu uznał za zmarłego Ryszarda Margosza. Z wniosku żony Janiny Margosz wynika, iż Ryszard Margosz został rozstrzelany w Auschwitz w dniu 13.03.1942 r. W poniemieckiej kartotece Biura Meldunkowego w Zarządzie Miejskim w Sosnowcu odnaleziono zapis, iż Ryszard Margosz zmarł w Auschwitz w dniu 13.03.1942 nr aktu zgonu St 2526/1942. Na posiedzeniu przesłuchano w charakterze świadka Henryka Romana z Sosnowca, który przebywał w tym samym czasie co Margosz w obozie, zeznał, iż Margosz był jego szwagrem. Mieszkał w Katowicach przy ul Sienkiewicza, ale został przez władze okupacyjne wysiedlony do Sosnowca. Aresztowany został w maju 1940 r. W dniu 12.03.1942 r. spotkali się wieczorem i Margosz oświadczył mu że znajduje się na liście do rozstrzelania. Wtedy poradził mu by próbował ucieczki. Następnego dnia świadek dowiedział się, że Margosz został schwytany przy próbie ucieczki i zastrzelony na bloku 11.

Zbigniew Budzyński, ur. 11 kwietnia 1917 r. również został aresztowany w Częstochowie, w dniu 13.08.1940 r., po czym przekazany do Sosnowca. W dniu 7 stycznia 1941 r. został przywieziony transportem z dystryktu radomskiego do KL Auschwitz, nadano mu numer 8404. W dniu 7 stycznia 1941 r. transportem z dystryktu radomskiego do KL Auschwitz. W dniu 9 marca 1942 r. odnotowano jego zgon w KL Auschwitz, podając przyczynę „plötzlicher herztod”, co sugeruje egzekucję, co mimo braku innych dokumentów wskazuje na to, iż został osądzony i rozstrzelany razem ze Zbigniewem Budzyńskim.

Marian Osieński ur. 26 stycznia 1903 r. ps. „Czarny” został aresztowany w maju 1940 r. i podobnie jak w/w skazany na śmierć w grudniu 1940 r. W dniu 7 stycznia 1941 r. transportem z Radomia przewieziono go do KL Auschwitz i nadano numer 8405. Nie ustalono daty jego śmierci.

Piotr Makowski ur. 5 kwietnia 1894 r. w Kijowie, został aresztowany w dniu 4 grudnia 1939 r., przywieziony do KL Auschwitz dn. 7.01.1941 r. transportem z Radomia, oznaczony numerem 8393 Tam zmarł w dniu 21 marca 1942 r. Przesłuchano Annę Karaś, córkę Piotra Makowskiego⁹ i Jadwigi Makowskiej. Z jej zeznań oraz wspomnień o rodzicach zamieszczonych w magazynie „Ekspres Zagłębiowski” wynika, iż ojciec urodził się na Kijowszczyźnie w 1894 r, ukończył Akademię Sztuk Pięknych w Kijowie, przed wojną był Dyrektorem Przemysłu Artystycznego w Sosnowcu. Ojciec od razu zaangażował się w działalność konspiracyjną i zajmował się drukowaniem nielegalnych wydawnictw, gazetki Nasze Sprawy, nawiązywał kontakty w Krakowie i na Kielecczyźnie. Już po wkroczeniu Niemców ostrzegano go, że może być aresztowany, ale nie ukrył się, tylko usunął z domu kompromitujące materiały. W dniu 4 grudnia 1939 r. został aresztowany w domu przez funkcjonariuszy gestapo. Najpierw osadzono go w więzieniu w Katowicach, gdzie przebywał

---

⁹ Jeden z organizatorów Orła Białego w Sosnowcu.

do czerwca 1940 r., potem w Mysłowicach skąd przewieziono go do Częstochowy gdzie był sądzony. W końcu przewieziono go do obozu w Oświęcimiu gdzie zginął. Mama otrzymała telegram, z którego wynikało że zmarł w dniu 21 marca 1941 r. z powodu kataru kiszek. Wie jednak, że został rozstrzelany pod ścianą śmierci na bloku 11. Razem z ojcem aresztowano Baromskiego i Zbigniewa Budzyńskiego.

Pod sygn. Zg 181/49 Sąd Grodzki w Sosnowcu uznał za zmarłego Zenona Znowskiego ur. 22.12.1890 r w Warszawie. Wniosek złożyła żona Władysława mieszkająca w Warszawie, która podała, iż Zenon Znowski był długoletnim pracownikiem kopalni „Czeladź”, przed aresztowaniem mieszkał w Sosnowcu. W lutym 1940 r. został aresztowany przez gestapo i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, skąd został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Dnia 26 lipca 1941 r. otrzymała depezę z obozu, w której informowano iż Zenon Znowski zmarł w dniu 24 lipca 1941 r. Władysława Znowska pisała do władz obozowych o bliższe informacje dotyczące męża i wówczas otrzymała zawiadomienie, że zmarł na udar serca.

Ostatni z dowódców ZOB, Roman Kałuźniński został skazany na śmierć przez sąd doraźny katowickiego gestapo w dniu 2 czerwca 1943 r. Wyrok wykonano tego samego dnia. (S 151/10/Zn).¹⁰

W dniu 9 kwietnia 1943 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach sygn.20.Js. 360/42 w składzie: Zirpel, Zdralek, Knobel, prok Rother Mieczysław Ciechowski został skazany na karę śmierci, którą wykonano w dniu 28 kwietnia 1943 r.

W dniu 28.11.42 wyrokiem Trybunału Ludowego 5 H 166/42 w składzie: Albrecht, Prietzschk, ławnicy: Heinsius, Wenkstern, Messerschmidt prokurator Dösner, skazani zostali na karę śmierci Ignacy Frąckiewicz, Wiktor Ciechowski, Leokadia Dehnel, Emanuel Dworaczek, Zenon Słaby, Marian Surma, Józef Gwoźdź. Wyrok został wykonany dn. 5 marca 1943 w godzinach od 18.34 do 18.58 w więzieniu we Wrocławiu.

Zapoznano się z aktami Specjalnego Sądu Karnego w Katowicach, który w dniu 24 listopada 1945 r. skazał na karę śmierci Eugenię Ciechowską (w drodze łaski karę zamieniono na 5 lat więzienia). Z akt sprawy wynika, iż Eugenia Ciechowska, żona Mieczysława Ciechowskiego, aresztowanego 19.03.1941 r. chcąc ratować męża, wskazał funkcjonariuszom gestapo miejsce pobytu ukrywającego się Wiktora Ciechowskiego, który w wyniku tego doniesienia również został aresztowany.

W dniu 22.01.1943 wyrokiem Trybunału Ludowego w Berlinie sygn. 6 H27/42 w składzie: Hartman, Lorenz, ławnicy: Kaiser, Skoda, Goetze prokurator Dösner, skazano na

¹⁰ Śledztwo tut. Komisji sygn.. S 80/14/Zn

karę śmierci Stanisława Krawczyka, Alfonsa Sibielaka, Stanisławę Panus, Antoniego Zająca, Czesława Barcza i Krzysztofa Pilarskiego na karę 6 lat zaostzonego obozu karnego.

W dniu 19.01.1943 wyrokiem Trybunału Ludowego w Berlinie w składzie Hartman, Lorenz, ławnicy Kaiser, Skoda, Gortze prokurator Dösner zostali skazani na karę śmierci Piotr Reroń, Marian Gawenda, Roman Wątrobinski, Tadeusz Wodecki, Zenon Śmielewski, Halina Zygmunt, a Olimpia Cott za przygotowanie do zdrady głównej na sześć lat zaostzonego obozu karnego. Kary śmierci wykonano: M.G. 29 kwietnia 1943 r. (we Wrocławiu).

Przesłuchano w charakterze świadka Halinę Szczerbę Syrkiewicz, córkę Mariana Gawendy, która zeznała, iż ojciec, działacz organizacji „Orła Białego”, został aresztowany w miejscu pracy w Hucie Bankowej. Przebywał w więzieniu w Mysłowicach i w Kłodzku, sądzony był we Wrocławiu. Napisał po wyroku list pożegnalny do rodziny. Matka nie otrzymała aktu zgonu, po wojnie występowała do sądu o uznanie za zmarłego Mariana Gawendę.

Przesłuchano w charakterze świadka Stanisława Śmielewskiego syna Zenona Śmielewskiego ur. 26.11.1904 r. Z jego zeznań wynika, iż ojciec miał wykształcenie wyższe górnicze, mieszkał w Dąbrowie Górniczej i w czasie okupacji pracował w kopalni „Paryż” na stanowisku sztygara. Należał do organizacji Orła Białego i na kopalni pełnił funkcję jej komendanta. Został aresztowany w lutym 1941 r. gdy wyjeżdżał windą z kopalni. Bezpośrednio po aresztowaniu Zenon Śmielewski został osadzony w więzieniu w Katowicach a następnie w Mysłowicach, Berlinie, Wrocławiu i Kłodzku. W czasie pobytu w więzieniach nie miał kontaktu z rodziną. Został skazany na karę śmierci Kara przez zgilotynowanie została wykonana w dniu 29.04.1943 r.. Żona o śmierci Z. Śmielewskiego dowiedziała się dopiero rok po śmierci.

Olimpia Cott ur. 15 czerwca 1894 r. w Warszawie, mieszkanka Dąbrowy Górniczej w listopadzie 1939 r. wstąpiła do Organizacji Orła Białego. Z relacji wynika ponadto, iż w organizacji działała z Józefą Stawską, w mieszkaniu której została aresztowana

W dniu 22.09.1942 wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach sygn. 2 0 Js 348/42 w składzie Wolff, Scheiblich, Knobel, prok Stephan został skazany na karę śmierci Edward Kawczyński, a Wanda Dutkiewicz na dwa lata obozu karnego za pomoc współoskarżonemu do przygotowania zdrady głównej Wyrok wykonano w dniu 31.10.1942 r. w Katowicach.

Przesłuchana w charakterze świadka Maria Kawczyńska, córka Edwarda Kawczyńskiego i siostrzenica Wandy Dutkiewicz, zeznała, iż ojca gestapo aresztowało w 25.11.1941 r. z miejsca pracy. Przebywał w więzieniu w Mysłowicach i w Kłodzku. Do organizacji podziemnej „Orzeł Biały” należała również jej matka Kazimiera ps. „Mewa”. Po wyroku

skazującym męża została wraz z córką i matką wysiedlona. Świadek załączyła do akt ostatni list Edwarda Kawczyńskiego i życiorys spisany przez matkę.

W dniu 13.07.42 wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach sygn. 2 0 Js 264/42 w składzie Zirpel, Wedde, Fährndrich prok. Stephan został skazany na karę śmierci Bronisław Opiłka. Wyrok wykonano w dniu w dniu 28 lipca 1942 r. w Katowicach.

Przesłuchano w charakterze świadka Izabellę Celarską, siostrzenicę Jerzego Bolesława i Bronisława Opiłków, którzy od 1939 r. byli zaangażowani w działalność konspiracyjną. W strukturach „Związku Orła Białego” Bronisław Opiłka ps. Aga” był szefem dywersji, prowadził działalność dywersyjno sabotażową na kolei. Ostrzeżony o możliwości aresztowania, ukrywał się w Krakowie, gdzie przypadkowo został aresztowany, rozpoznany i w dniu 23 czerwca 1941 r. przewieziony do więzienia w Mysłowicach, gdzie został poddany brutalnemu śledztwu. Przez jakiś czas przebywał w więzieniu w Kłodzku.

W dniu 6.07.42 wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach sygn. 2 0 Js 300/42 w składzie Zirpel, Wedde, Fährndrich prok. Stephan Walentyna Skalska ps. „Postka” została skazana na karę 5 lat obozu karnego o zastrzonym rygorze za działanie na szkodę Rzeszy przez przygotowania do zdrady głównej zmierzającej do oderwania obszarów należących do III Rzeszy. Została przyjęta do KL Auschwitz w dniu 18.12.1942 r. i otrzymała numer 27590, zginęła w dniu 28.03.1943 r. Z uzasadnienia wynika, że oskarżona była członkiem „Związku Orła Białego”, organizacji której celem była walka o odrodzenie przemocą Polski. Została zwerbowana do organizacji w sierpniu 1940 r. przez Bronisława Opiłkę, noszącego pseudonim „Steff” stojącego na czele komórki kolejarzy, zajmującej się aktami sabotażowymi na kolei. W organizacji Wanda Skalska pełniła funkcję kurierki, przynosząc korespondencję od Opiłki do Anieli Torbus, również członka tej samej organizacji. Zajmowała się też kolportowaniem nielegalnego czasopisma „Nasze Sprawy” oraz ulotek zawierających informacje z nasłuchu radiowego zagranicznych rozgłośni, informujących o sytuacji Rzeszy na froncie.

W dniu 7.07.42 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach sygn. 2 0 Js 253/42 w składzie Scheiblich, Knobel, Chuchul, prok Knobloch Adam Gacek został skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano w dniu 28 lipca 1942 r. Z uzasadnienia niemieckiego wyroku wynika, iż po rozbiciu na przełomie roku 1940/41 polskiego tajnego związku „Orzeł Biały”, pozostali jej członkowie przystąpili do tajnej organizacji „PZWC”. Ta wojskowa organizacja obejmowała obszar Sosnowca, Będzina i Dąbrowy i miała za cel przejęcie władzy na drodze zamachu, usunięcie niemieckiego zwierzchnictwa i utworzenie nowego polskiego państwa. Szczegóły zostały określone w tzw. „Regulaminie”. Przeprowadzano akcje sabotażowe na szkodę Wehrmachtu i akcje wspierające adwokatów dla aresztowanych Polaków. PZWC wydawał czasopismo ukazujące się co tydzień, które było rozdzielane wśród

członków. Adam Gacek został członkiem organizacji około kwietnia 1941, pod pseudonimem „Adam”, wprowadzony przez byłego sekretarza polskich związków zawodowych Józefa Kowalika. Zaprzysiężenie oskarżonego zostało przeprowadzone w mieszkaniu innego członka organizacji Porembskiego. Oprócz tego był jeszcze Kowalik, z którym został zaprzysiężony i Wiktor Ciechowski. Adam Gacek został kierownikiem propagandy PZWC, opracowywał odczyty do audycji emitowanych za pomocą nadajników krótkofalowych znajdujących się w dyspozycji organizacji, brał udział w redagowaniu pisma oznaczonego głową polskiego orła, polską flagą. Cieszył się wielkim poważaniem w organizacji, ze względu na przedwojenną działalność antyniemiecką.

W dniu 31.03.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach sygn. 2 0 Js. 32/42 Scheiblich, Knobel, Chuchul, prok Knobloch Michał Kijas został skazany na karę 5 lat a Włodzimierz Pilarski na 6 lat obozu karnego o zaostrzonym rygorze za działanie na szkodę Rzeszy przez przygotowania do zdrady głównej zmierzającej do oderwania obszarów należących do III Rzeszy. Michał Kijas zmarł w Gusen 1.04.1943 r.

W dniu 29.06.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Wolff, dr Scheiblich, dr Knobel, prok. Stephan Ludwik Czech został skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano w dniu 14.07.1942 r. Został zatrzymany w dniu 18. 08. 1941 r.. Z uzasadnienia wyroku wynika, iż mieszkał w Piaskach razem z żoną Eleonorą i dziećmi. Żona wspierała organizację PZWC, powstałą w marcu 1941 r. W ich mieszkaniu ukrywał się komendant PZWC W. Zygmunt. Był przez niego namawiany do wstąpienia do organizacji, ale się od tego uchylił, był biernym obserwatorem spotkań organizacji i rozmów, które odbywały się w jego domu. Czytał nielegalne gazetki, które zona przynosiła do domu. Na polecenie Zygmunta, na podwórku posesji pod kamieniami ukrył cynowe pudełko z rewolwerem, paczkę amunicji, dwa ładunki wybuchowe , gazetki, dokumenty. Posiadał też osobisty rewolwer, który ukrył w piwnicy. Na rozprawie oskarżony wycofał się z zeznań złożonych przed sekretarzem kryminalnym Zieglerem, jednak sąd jako dowód winy uznał zeznania Ziegler przesłuchano na rozprawie jako świadka.

W dniu 20.07.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach sygn. 20Js 314/42 w składzie Wolff, Schilgen, Knobel, prok Ludoph Joanna Konrad została skazana na karę 6 lat obozu karnego o zaostrzonym rygorze. W dniu 18,12,1942 r. została przyjęta do KL Auschwitz –Birkenau. Zginęła 21.02.1943 r. Razem z Joanną Konrad została aresztowana Danuta Kluza. Nie przyznawała się do popełnienia czynu zwanego zdradą główną. Po przesłuchaniach prowadzonych przez Zieglera i Padeberga „zachorowała” jak określono to w uzasadnieniu wyroku skazującego Joannę Konrad, a w praktyce podczas przesłuchań została doprowadzona do stanu, że nie mogła zeznawać. Prokurator zawiesił wobec niej postępowanie, uznając iż nic nie da się jej udowodnić. Ze szpitala w dniu 7.08.1942 r.

przewieziona została do KL Auschwitz, gdzie zastosowano wobec niej areszt ochronny. W dniu 12.01.1945 r. wyruszyła w marszu śmierci do KL Ravensbrück. Tam została wyzwolona

W dniu 27.03.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Zirpel, Zdralek, Styra, prok Ludolph Ryszard Okularczyk i Henryk Okularczyk zostali skazani na kary dwóch lat i jednego roku obozu pracy za odstąpienie od zawiadomienia o przygotowaniach do zdrady głównej. Przekazani do Auschwitz 2.04.1941 r.

W dniu 8.01.1943 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Zirpel Scheiblich Knobel, prok. dr Rothe Bolesław Słania został skazany na karę śmierci.

Przesłuchano w charakterze świadka Ryszarda Słanię syna Bolesława Słani ur. 6 marca 1906 r. Z jego zeznań wynika, iż ojciec pracował w kopalni „Grodziec” jako ślusarz w garażach, był członkiem organizacji Orła Białego. Dowiedział się o aresztowaniach wśród członków organizacji i od 3.04.1940 r. ukrywał się u rodziny Barańskich w Połmuniu. Został zadenujcowany przez ich syna, współpracującego z gestapo. Początkowo był osadzony w więzieniu w Mysłowicach, po pół roku przewieziony do więzienia w Kłodzku, skąd wrócił do więzienia w Katowicach. Oprócz ojca, z Wojkowic aresztowano Zygmunta Borgia i Ignacego Prauze, ich też skazano na kary śmierci.

W dniu 29.06.1943 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Scheiblich, Knobel, Chuchul - prok. Liebich Zygmunt Borg został skazany na karę śmierci. Z uzasadnienia wynika, iż jako członek polskiej organizacji podziemnej „Związek Orła Białego”, wspierał organizację darami rzeczowymi i pieniężnymi, uczestniczył w organizowaniu związku, kolportował gazetkę „Nasze Sprawy”, słuchał obcych stacji radiowych, zaangażował się w budowę nadajnika krótkofalowego.

Jolanta Piłat, córka Zygmunta Borgia ur. 19.02.1908 r. w Czeladzi, zeznała iż ojciec z zawodu był tokarzem, w czasie okupacji niemieckiej pracował w kopalni Saturn. Razem z rodziną mieszkał w Wojkowicach. Od mamy słyszała, że członkowie „Organizacji Orzeł Biały” robili jakieś doświadczenia z ładunkiem wybuchowym na którejś z kopalń. Ładunek wybuchł. Niemcy weszli w posiadanie listy członków i zaczęły się aresztowania. Ojca aresztowano w domu. Po aresztowaniu przebywał w więzieniach w Mysłowicach, Kłodzku, Bytomiu i Katowicach. W dniu 23 lipca 1943 r. napisał list pożegnalny do żony. Na rozprawie nie było nikogo z rodziny. Z dnia 23 lipca pochodzi również informacja o śmierci ojca.

W dniu 22.09.1942 r. wyrok wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach sygn.2 0 Js 366/42 (brak inf. składzie orzekającym) Tomasz Bartosz został skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano w dniu 31.10.1942 r. w Katowicach.

W dniu 1.12.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach sygn.. 2 0 Js.340/42 w składzie Wolff, Knobel, Voelkel prok. Liebig Piotr Ksen został skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano 19.12.1942 r.

W dniu 15.09.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Scheiblich, Schilgen, Chuchul, prok. Rothe Stanisław Janczur został skazany na karę 5 lat obostrzonego obozu karnego. W dniu 24.06.1943 r. skierowany do KL Auschwitz, 6.9.1944 r. przeniesiony do KL Buchenwald.

W dniu 14.04.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Scheiblich, Schilgen, Knobel prok. Dr Ludolph Władysław Kubik, Czesław Łazowski, Stanisław Świerczyński zostali skazani na kary 3 lat i 2 lat obozu karnego oraz 4 lata obostrzonego obozu karnego

W dniu 14.04.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Scheiblich, Schilgen, Knobel - prok. dr Ludolph Stanisław Ochocki został skazany na karę 4 lata obostrzonego obozu karnego.

W dniu 14.04.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Zirpel, Zdralek, Fändrich prok. Dr Rothe Stefan Piotrowicz został skazany na karę 5 lat ciężkiego więzienia.

W dniu 31.08.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Zirpel, Zdralek, Wedde, prok. Ludolph Irena Wyciągłowska została skazana na karę 5 lat zastrzonego obozu karnego. W dniu 18.12.1942 r. została przyjęta do KL Auschwitz - Birkenau Zginęła 3.04.1943 w Krankenbau (szpital dla więźniów) w KL Auschwitz. Określenie miejsca zgonu Ireny Wyciągłowskiej wskazuje na zgon w szpitalu więziarskim znajdującym się w Stammlagrze (obozie macierzystym Auschwitz I), Od sierpnia 1942 kobiety nie przebywały na terenie Stammlagru ponieważ obóz Auschwitz II-Birkenau posiadał osobny szpital. Wyjątkiem był Block 10, na którym dokonywano eksperymentów sterylizacyjnych, dlatego miejsce śmierci i zarzut z jakim więźniarka została zesłana do obozu może wskazywać na uśmiercenie za pomocą iniekcji fenolu do serca (tzw. „szpila” bądź „zaszpilowanie”).

W dniu 23.03.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Zirpel, Zdralek, Bach, prok. Freund Władysław Stawski został skazany na karę 8 lat zastrzonego obozu karnego.

W dniu 18.09.1942 wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Zipler, Zdralek, Wedde, prok. Ludolph Konrad Lemańczyk został skazany na karę 5 lat zastrzonego obozu karnego. Z wyroku wynika, iż pracował w fabryce chemicznej Radocha w Sosnowcu i w marcu 1940 r. został zwerbowany przez Znowskiego do organizacji ZOB, na

polecenie Margosza miał przygotować raport o środkach chemicznych produkowanych w fabryce. Raport przekazał Pogorzelskiemu.

W dniu 8.01.1943 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Zirpel, Scheiblich, Knobel, prok. Dr Rothe Ignacy Prauze został skazany na karę śmierci. Przetłumaczono również dokument znajdujący się w aktach niemieckiego śledztwa, sporządzony przez prokuratora przy Trybunale Ludowym, stanowiący wyłączenie ze sprawy materiałów dotyczących innych aresztowanych członków Orła Białego należących do grupy utworzonej na terenie kopalni w Grodźcu i dołączeniu ich do teczki specjalnej. Dotyczyło to Bolesława Majcherczyka, Bolesława Prochackiego, Izydora Małoty, Wojciecha Tomczyka, Bolesława Smółki i Stanisława Ciapały. Dodatkowo znajdowała się informacja, iż w międzyczasie Smółka i Ciapała zmarli w KL Auschwitz.

Ireneusz Małota syn Izydora Małoty ur. 10.05.1903 r., zeznał, iż ojciec był robotnikiem i w czasie wojny pracował w kopalni Grodziec, natomiast mieszkał w Wojkowicach. W dniu 20.12.1941 r. został aresztowany w pracy po wyjeździe na powierzchnię. W tym samym czasie gestapo przeprowadziło w ich domu rewizję. Tego dnia aresztowano innych pracowników kopalni między innymi Majcherczyka, Słanię, Borga i Mosura. Ojciec początkowo przebywał w więzieniu w Mysłowicach, a potem został przewieziony do obozu w Oświęcimiu. Świadek posiada dwa listy ojca pisane z obozu, jeden z dnia 1.01.1942 r. Jakiś czas później matka otrzymała wezwanie na placówkę gestapo, gdzie ją poinformowano, iż mąż zmarł w Oświęcimiu.

W dniu 22.06.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Kotitsche, Zdralek, Wedde, prok. Pippert Bolesław Stemplowski został skazany na karę śmierci. Choć ustalono jedynie iż B. Stemplowski ps. „Bis” został zaprzysiężony w czerwcu 1941 r. (zatrzymany 19.09.1941 r.), czytał gazetki, posiadał rewolwer, pałkę i amunicję, których w czasie rewizji przy nim nie znaleziono. Sędziowie uznali, że w stosunku do Stemplowskiego nie zachodzi przypadek mniejszej wagi, gdyż organizacja PZWC posiadała nadajnik radiowy i broń, co było szczególnie niebezpieczne.

W dniu 16.11.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie: Zipler, Zdralek, Fändrich, prok. Ludolph Mieczysław Mike został skazany na 8 lat zastrzonego obozu karnego za działania podjęte w ramach organizacji PZWC o znamionach przygotowania zdrady głównej. Został zaprzysiężony w lipcu 1941 r. ps. „Alfred” (zatrzymany 20.12.1941 r.). W jego mieszkaniu drukowano gazetkę, był przewidywany na komendanta 2 inspekcji PZWC.

Przesłuchano w charakterze świadka Leopolda Mikę syna Bronisławy i Mieczysława Mike. Rodzice w czasie okupacji niemieckiej zamieszkiwali w Sosnowcu, ojciec był szewcem i naprawiał obuwie, matka pomagała mu prowadząc sprzedaż. Rodzice zostali aresztowani

w grudniu 1941 r. w mieszkaniu w obecności świadka. Gestapo przeprowadziło w domu rewizję, opukując ściany, tam gdzie odgłos był pusty kuli ją. Niczego nie znaleźli poza małym transformatorem, o którym świadek powiedział, że znalazł na śmietniku. Rodziców zabrano, a świadek został sam w mieszkaniu. Zaopiekowała się nim ciotka mieszkająca w Będzinie. Ta kontaktowała się z Bronisławem i Mieczysławem Mika, nawet któregoś razu przekupiła strażników w więzieniu w Sosnowcu i zabrała na widzenie świadka. Po wyroku Bronisława została skierowana do pracy gdzieś za Wadowicami, odwiedzał ją tam z ciotką. Ojciec został skazany na 8 lat i przewieziony do więzienia w Sosnowcu. Tam wspólnie z innymi więźniami podniósł bunt i uciekł z więzienia. W czasie ucieczki złamał obie nogi i kilka kilometrów za więzieniem został porzucony przez towarzyszy. Tam znaleźli go Niemcy. Został ponownie osądzony i skazany na karę śmierci, która została wykonana w dniu 5.05.1943 r. w więzieniu w Katowicach.

W dniu 16.02.1942 r. wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Scheiblich, Knobel, Chuchul, prok. Liebich Mieczysława Hajek został skazany na karę 4 lat zastrzonego obozu karnego. Zmarł w dniu 24.01.1943 r. w KL Mauthausen.

W dniu 13.11.1942 wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach w składzie Zipler, Zdralek, Fändrich, prok. Stephan zostali skazani Władysław Trzoński na karę 4 lat zastrzonego obozu karnego, Stefan Koziół na karę 6 lat zastrzonego obozu karnego oraz Wacław Zieliński na karę 2 lat zastrzonego obozu karnego. Z uzasadnienia wyroku wynika, iż zarzut wobec Trzońskiego oparto na tym, iż znał się z Reroniem i Siebielakiem należącym na terenie Łagiszy do ZOB, kilka razy od Stanisławy Panus przyjął, czytał i przekazał dalej pismo „Nasze Sprawy”. Koziół został zwerbowany do organizacji ZOB w lipcu 1940 r. przez Adamca, a przysięgę od niego odbierał Ryszard Szkop., otrzymał pseudonim „Sokół” czytał gazetkę „Nasze Sprawy”, werbował nowych członków organizacji. Zieliński zdążył nawiązać jedynie kontakt z Siebielakiem, żadnej działalności nie rozpoczął, bo w ramach akcji p-ko polskiej inteligencji został aresztowany w dniu 1.05.1940 r., jednak to wystarczyło by uznać go winnym pomocy w przygotowania przedsięwzięcia o charakterze zdrady głównej.

Wyroki wobec osób, które miały volkslistę¹¹ były oparte na przepisach niemieckiego kodeksu karnego paragrafów 80 ust. 1, 83 ust 2 tj. przestępstwa przygotowań do zdrady stanu

---

¹¹ Na początku okupacji, w listopadzie 1939 r., Niemcy zaczęli wprowadzać na Śląsku tymczasowe dowody tożsamości zwane „placówką”(od odcisków palców pobieranych na specjalnych formularzach). Choć ten dowód nie był jeszcze formalną deklaracją narodowości, to kwestionariusze zawierały również pytania wskazujące na możliwość wpisania deklaracji „o przychyleniu się do niemieckości”. Biskup Stanisław Adamski, główny autorytet moralny na Śląsku, mając na uwadze fakt, iż Polakom w każdej chwili groziło aresztowanie, drastyczne obniżanie płac, odmowa wydawania kartek żywnościowych, zakaz zawierania, związków małżeńskich przed 28 rokiem życia, a zwłaszcza wysiedlenie ze Śląska, zalecał wiernym, by najpierw ci, którzy przed 1922 r. (tj. ostatecznym podziałem Górnego Śląska na część polską i niemiecką) posiadali obywatelstwo niemieckie, wpisywali w rubryce „narodowość” słowo „niemiecka”.

przy czym przy wyrokach śmierci uznawano, iż przestępstwo to popełnili w okolicznościach obciążających wynikających z § 83 ust. 3 pkt 1 i 3. Jeśli oskarżony nie miał volkslisty wyrok śmierci wydano w oparciu o rozporządzenie z mocą ustawy z dn. 4 grudnia 1941 r. o sądownictwie karnym dla Polaków i Żydów na przyłączonych terenach wschodnich, z powodu przygotowania przedsięwzięć noszących znamiona zdrady głównej i nieuprawnionym posiadaniem broni.

Ponadto w oparciu o zebrany materiał dowodowy, a zwłaszcza zbiór uwierzytelnionych kserokopii kart osobowych z zachowanej kartoteki placówki sosnowieckiego Gestapo (*Geheime Staatspolizei, Staatspolizeistelle Katowitz Aussendienststelle Sosnowitz*) dotyczących aresztowanych z powodu przynależności do organizacji „Orzeł Biały”, znajdującej się w zasobie archiwalnym BUiAD IPN w Warszawie, poczyniono ustalenia dotyczące innych członków ZOB, którzy zostali aresztowani za działalność przez gestapo:

1. Michał Adamiec ur. 29.09.1902 r. przewieziony go do KL Auschwitz dniu 2.4.1941 r. transportem z Katowic.
  2. Alfons Babiarz ur. 12.07. 1905 r., aresztowany w grudniu 1939 r. przewieziony został do KL Auschwitz dniu 6.07.1940 r. transportem z Katowic, numer obozowy 1283, zginął w obozie w dniu 20.10.1941 r.
  3. Franciszek Bereza ur. 14.01.1895 r., członek komórki OB na terenie warsztatów mechanicznych kopalni Paryż, aresztowany w dniu 15.04.1940 r., przewieziony został w dniu 6.07.1940 r. do KL Auschwitz, rozstrzelany w dniu 19.08.1942 r. (S 151/10/Zn).
  4. Bronisława Binek, ps. „Bronisława”, „Iskra” ur. 10.06.1911 r. w Sosnowcu, nauczycielka, zaangażowana w akcje charytatywne (pomoc dla rodzin aresztowanych) w ramach Orła Białego. Aresztowana razem z siostrą Zofią ur. 6.08.1919 r. osadzona w więzieniu policyjnym w Mysłowicach. Wyrokiem sądu doraźnego w Katowicach z dnia 4.07.1942 r. razem z siostrą Zofią została skazana na śmierć. Członkiem organizacji był również brat Bronisławy Binek, Władysław Binek ur. 25.11.1916 r. zginął w KL Auschwitz w dniu 2.03.1943 r. (S 151/10/Zn)
  5. Józef Julian Biernacki ur. 16.03.1916 r., członek komórki OB na terenie warsztatów mechanicznych kopalni Paryż, aresztowany w dniu 15.04.1940 r., dn. 6.07.1940 r. przewieziony do KL Auschwitz, rozstrzelany w dniu 19 sierpnia 1942 r. (S 151/10/Zn)
  6. Wincenty Bernasik ur. 6.10.1905 r., aresztowany w nocy z 25/26.02.1941 r. przewieziony do KL Auschwitz dniu 22.4.1941 r. transportem z Katowic, numer obozowy 15128, zginął w obozie w dniu 26.07.1941 r.
-

Przesłuchano w charakterze świadka Wandę Ganczarską, córkę Wincentego Bernasika ur. 6 października 1905 r. instruktora harcerskiego, urzędnika pracującego w kopalni „Flora” w Dąbrowie Górniczej, kierownika inspektoratu Gołonóg. Z jej zeznań wynika, iż ojciec został aresztowany na terenie kopalni w nocy z 25/26.02.1941 r., osadzony w więzieniu Sosnowiec Radocha, a stamtąd przewieziony do więzienia w Mysłowicach. Razem z ojcem aresztowano Ignacego Praskiego i Tadeusza Ciekąłę. Ignacy Praski, który przeżył obóz opowiadał jej o torturach funkcjonariuszy gestapo, jakie stosowali w czasie przesłuchań, między innymi o tym, że więźniom kazano chodzić po rozgrzanych żelaznych kratkach. Pamięta, że wśród odesłanych rzeczy ojca były buty z nadpalonymi podeszwami. W dniu 22.04.1941 r. ojciec wraz z innymi więźniami został przewieziony do KL Auschwitz, tam przebywał na bloku X. Po śledztwie stan fizyczny ojca był zły, miał nieogojącą się ranę na plecach. Razem z innymi więźniami pracował przy utwardzaniu terenu walcem, którzy ciągnęli. O śmierci ojca opowiadał Ignacy Praski. W lipcu ojciec przeszedł biegunkę i flegmonę, był bardzo osłabiony, trafił do szpitala, gdzie po selekcji został przeznaczony na śmierć. Rodzina otrzymała z KL Auschwitz telegram, że Wincenty Biernasik zmarł w dniu 26.07.1941 r. W tym samym dniu co ojciec został aresztowany brat matki Janusz Stankowski, który należał do organizacji Orła Białego na terenie kopalni „Paryż”. Dnia 15.05.1941 r. został rozstrzelany pod ścianą śmierci.

7. Wincenty Bijak ur. 10.04.1902 r. przewieziony do KL Auschwitz dn. 2.04.1941 r. zginął w obozie, brak daty.
8. Roman Broniszewski ur. 2.07.1895 r. w dniu 22.04.1942 r. transportem zbiorowym przewieziono go do Auschwitz numer obozowy 11150, zginął w obozie w dniu 25.02.1941 r.
9. Teresa Brudzińska ur. 28. 01.1918 r. w Porębie aresztowana w maju 1942 r. skazana przez sąd doraźny katowickiego gestapo w dniu 22.10.1942 r. na karę śmierci i rozstrzelana w tym samym dniu S 151/10/Zn).
10. Stanisław Ciapała, ur. 15 listopada 1893 r., zmarł w KL Auschwitz w dniu 30.01.1942 r. w czasie śledztwa.
11. Tadeusz Ciekąła ur. 1 grudnia 1913 r., aresztowany w dniu 25 lutego 1941 r. „urzędnik, przewieziony do KL Auschwitz dniu 22.4.1941 r. transportem z Katowic, nr 15127, w sierpniu 1943 r. przewieziony do KL Mauthausen, wyzwolony
12. Eleonora Czech ur. 21.03.1901 r. w Sosnowcu, zam. w Piaskach, aresztowana razem z mężem Ludwikiem w sierpniu 1941 r. pod zarzutem przynależności do Polskiego Związku Walki Czynnej. Stracona pod ścianą śmierci w dniu 25.11.1942 r. w wykonaniu wyroku sądu doraźnego na 25 członkach organizacji ZOB i PZWC. Przez cały czas przebywała w więzieniu zastępczym gestapo, gdzie była

- przesłuchiwana przez Zieglera. W tym samym czasie w więzieniu w Mysłowicach przebywały dzieci Eleonory, bliźnięta Gizela i Ryszard urodzeni 4.10.1924 r. Gizela została rozstrzelana 25.07.1942 r. a Ryszard 4.12.1942 r. Z uzasadnienia wyroku Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach, skazującego Ludwika Czecha na karę śmierci, wynika, iż został wciągnięty do organizacji PZWC przez żonę, fanatyczną Polkę (S151/10/Zn).
13. Jan Dąbek, urodzony 05.07.1911 r. w Małogoszczu, szewc, od 15.12.1942 w KL Mauthausen – Gusen, 06.02.1943 zmarł w Gusen.
14. Zygmunt Doliński ur. 23 stycznia 1908 r. technik górniczy, W dniu 22.4.1941 r. transportem zbiorowym przewieziono go do KL Auschwitz. Przetransportowany do Sachsenhausen,
15. Tadeusz Dobrzański, ur. 11.01. 1900 r., w dniu 22.04.1941 r. transportem zbiorowym przewieziono go do KL Auschwitz, numer obozowy:15126
16. Zygmunt Dychała ps. Zygmunt ur. 29.08.1914 r. dowódca komórki OB na terenie warsztatów mechanicznych kopalni Paryż, aresztowany w dniu 15.04.1940 r., osadzony w KL Auschwitz, rozstrzelany w dniu 19 sierpnia 1942 r. (S 151/10/Zn)
- Przesłuchano wnuczkę Zygmunta Dychały ur. 29 sierpnia 1914 r. – Dobrosławę Mazur, która odnalazła dokumenty dotyczące dziadka, z których wynika, iż pracował na kopalni „Paryż” w warsztatach mechanicznych. W dniu 15.04.1940 r. został aresztowany na terenie kopalni wraz z innymi dziesięcioma mężczyznami z powodu przynależności do organizacji Orła Białego. Początkowo przebywał w Sosnowcu skąd w dniu 6.07.1942 r. został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarł w dniu 19.08.1942 r. a przyczyną zgonu było osłabienie mięśnia sercowego. Wśród aresztowanych razem z Zygmuntem Dychała był Józef Sosnowski, który przeżył obóz i w 1949 r. złożył oświadczenie, że Zygmunt Dychała został rozstrzelany z trzema innymi członkami OB. z kopalni „Paryż”. Zeznali również, że był on organizatorem komórki OB. na terenie Warsztatów Mechanicznych kopalni.
17. Zygmunt Flak ur. 29 stycznia 1911 r., robotnik, przywieziony do KL Auschwitz w dniu 22.04.1941 r. nr 15147
18. Zofia Flaszka ur. 15.05.1920 r. w Czeladzi, sądzona przez O.B.L w Katowicach (2 0 Js 230/42), osadzona w KL Auschwitz, jej zgon odnotowano w dniu posiedzenia sądu doraźnego gestapo 25.07.1942 r. (S151/10/Zn).
19. Romana Gaik ur. 23.01.1904 r. ps. „Weronika” , aresztowana dn. 18 grudnia 1942 r., osadzona w Auschwitz, zmarła dn. 28 stycznia 1943 r.
20. Józef Gajdzik, ur. 28.09.1912 r. w Łagiszy, 2.04.1941 r., przekazany do KL Auschwitz z wnioskiem o areszt ochronny, nr 11153, zmarł 7.03 1942 r.

21. Jerzy Gajewski ur. 21.10.1916 r. ps. „Walerian”, aresztowany 17.03.1941 r., 2 kwietnia 1941 r. przekazany do KL Auschwitz z wnioskiem o areszt ochronny, zmarł 6 kwietnia 1941 r.
22. Henryk Garczyński ur. 26.02.1921 r. aresztowany 10.12.1940 r. z numerem 10289 w dniu 13.02.1941 r., osadzony w KL Auschwitz, zginął 9.08.1941 r.
23. Marian Górak ur. 23.03.1917 r. aresztowany 20.12.1941 r. i przewieziony do KL Auschwitz nr 24896, gdzie po przesłuchaniach zmarł w dniu 9 lutego 1942 r.
24. Zofia Gromska ur. 16.03 1915 r. w Pieścidałach pow. Płońsk.
Przesłuchano w charakterze świadka Macieja Januchę syna Zofii Januchty zd. Gromskiej. Z jego zeznań wynika, iż mama niechętnie opowiadała o swoich przeżyciach wojennych. Do akt załączył życiorys sporządzony przez Zofię Gromską w 1957 r. oraz notę biograficzną zamieszczoną w „Słowniku biograficznym Kociewia”. Z powyższego wynika, iż już w 1916 r. zamieszkała w Czeladzi, bo ojciec otrzymał zatrudnienie w tamt. kopalni, Zofia Gromska w 1935 r. ukończyła Seminarium Nauczycielskie im. Marii Konopnickiej w Sosnowcu. Jeszcze przed wojną została zatrudniona w szkole w Czeladzi. We wrześniu 1939 r. nauczwała w tajnych kompletach, zaangażowała się w działalność konspiracyjną w organizacji „Orzeł Biały”. 10.06.1940 r. została skierowana do pracy w szkole ludowej w Wojkowicach Kościelnych, jednocześnie kontynuowała tajne nauczanie. Dn. 20.12.1941 r. została aresztowana pod zarzutem przynależności do organizacji podziemnej i osadzona w więzieniu śledczym w Mysłowicach. Przebywała tam pięć miesięcy i podczas przesłuchań była bita. Zwolniono ją 12 maja 1942 r. ze względu na ciężką chorobę serca i nerek, jednak ponownie została aresztowana 3 lipca 1942 r. i po miesięcznym pobycie w więzieniu policyjnym osadzona została w KL Auschwitz. W dniu 16 lutego 1943 r. (z zapisów KL Auschwitz wynika iż 26.02.1943 r.) została przewieziona do więzienia w Katowicach, a w dniu 20 kwietnia 1943 r. stanęła przed Wyższym Sądem Krajowym z zarzutem podejmowania działań zmierzających do zdrady głównej. Tego dnia została uniewinniona, jednak gestapo zastosowało wobec niej areszt ochronny i w dniu 5 lipca 1943 r. ponownie została skierowana do KL Auschwitz, gdzie przebywała do czasu ewakuacji do KL Ravensbrück, tj. do dnia 18.01.1945 r. Wyzwolona została w obozie Neustadt-Clewe w dniu 3.05.1945 r. przez wojska alianckie. Dn. 14.06.1945 r. wróciła do domu rodzinnego. Nikt na nią nie czekał, a otrzymała informację, iż ze względu na przynależność do Orła Białego (AK) jest zagrożona aresztowaniem przez UB. Wyjechała wówczas do Łęborka, gdzie podjęła prace nauczycielki.
25. Zygmunt Grzesik, ur. 11.12.1910 r. w Czeladzi, zam. w Wojkowicach Komornych przy ul. Kopalnianej 18, członek polskiej Organizacji Orzeł Biały ps. „Graf”, zmarł w dniu 23.12.1940 r. przed aresztowaniem w dotychczas nieustalonych okolicznościach.

26. Jan Gubas ur. 16.05.1906 r. aresztowany 20.12.1941 r., z numerem 24898 osadzony w KL Auschwitz, zginął 18.03.1942 r.

27. Julian Haber ur. 6.01.1890 r., aresztowany 20.12.1941 r. z numerem 24899 osadzony w KL Auschwitz, zginął 19.02.1942 r.

Przesłuchano w charakterze świadka Urszulę Tułodziecką - wnuczkę Juliana Habra. Dziadek należał do organizacji „Orła Białego”, w domu przechowywał radiostację. Został aresztowany w 1941 r. razem ze swoim synem Józefem Habrem

28. Józef Haber ur. 19.03.1921 przywieziony do KL Auschwitz 22.07.1941 r. zginął dn. 5.02.1942 r.

29. Stanisław Herman ps. „Dąb”, ur. 11.11.1900 r., aresztowany 20.12.1941 r. z numerem 24901, osadzony w KL Auschwitz, zginął 2.04.1942 r.

Córka Stanisława Hermana Ewa Sołtysik, zeznała, iż ojciec miał wykształcenie podstawowe, pracował w kopalni Saturn w Czeladzi. Był dowódcą sekcji w ZOB, nosił pseudonim „Dąb”. Ojciec został aresztowany w domu i zabrany na posterunek policji w Czeladzi, potem został przewieziony do KL Auschwitz, gdzie otrzymał numer 24901, o jego śmierci rodzina została powiadomiona telegramem.

30. Józef Jakubczyk ur. 23.12.1989 r., przywieziony do KL Auschwitz 2.04.1941 r.

31. Stanisław Jędrzejczyk ur. 23.08.1899 r., aresztowany 25.01.1941 r. skierowany do KL Auschwitz w dniu 2.04.1941 r., zm. 12.09.1941

32. Jan Jękot ur. 15.11.1900 r. w Będzinie aresztowany w dniu 12.08.1942 r. na terenie kopalni Paryż, rozstrzelany w KL Auschwitz w dniu 22.10. 1942 r. (S 151/10/Zn)

33. Roman Kałuziński ur. 12.08.1899 r. w Kielcach, aresztowany w czerwcu 1942 r. ps. „Burza”, skazany przez sąd doraźny katowickiego gestapo w dniu 2.06.1943 r. na karę śmierci i rozstrzelany w tym samym dniu (S151/10/Zn).

Tadeusz Kałuziński, syn Romana Kałuzińskiego ur. 12.08.899 r. w Kielcach. zeznał, iż ojciec był zawodowym wojskowym w stopniu majora (pośmiertnie awansowany do stopnia podpułkownika), po maturze ukończył szkołę podchorążych artylerii w Poznaniu. Z jego zeznań wynika, iż ojciec w czasie Kampanii Wrześniowej służył w Twierdzy Modlin. Po powrocie do Sosnowca, gdzie mieszkał z żoną i synami, oficjalnie pracował w browarze prowadzonym przez siostrę Marię Styka, faktycznie zaangażował się w działalność konspiracyjną w ZWZ, nosił pseudonim „Burza” i „Piwiarz”, był szefem Inspektoratu „Sosna” w Sosnowcu. Pamięta aresztowanie ojca, który na przełomie maja i czerwca 1942 r. wyszedł z domu i już nie wrócił. W nocy do mieszkania w którym był razem z matką i bratem wtargnęło dwóch mężczyzn ubranych w czarne płaszcze i kapelusze i po przeprowadzeniu rewizji urządziło w mieszkaniu „kocioł”. Trwało to kilka dni, zatrzymywali każdego kto pojawił się w domu, listonosza, sąsiadkę, która przyszła pożyczyć cukier, ale nikt

z konspiracji się tam nie pojawił. Matka znała język niemiecki, ale nie ujawniła tego przed gestapowcami. Usłyszała, że ją i dzieci wywiozą do obozu. Pod pozorem zabawy dziećmi na podwórku udało się jej uciec. Początkowo ukrywała się z synami na strychu u znajomego sklepikarza, później z pomocą członków ZWZ przedostała się do Generalnej Guberni, gdzie ukrywała się do końca wojny. Wiedziała, że mąż przebywa w więzieniu w Mysłowicach. Razem z Romanem Kałuzińskim aresztowano wiele osób. Z Mysłowic został przeniesiony do obozu w Oświęcimiu, skąd wysyłał grypsy do siostry. Latem 1943 r. Maria Styka została zawiadomiona przez gestapo, że brat został rozstrzelany.

34. Danuta Kluza, ur. 18.06.1920 r. w Będzinie, przewieziona do KL Auschwitz w dniu 7.08.1942 r. nr 15627, brak informacji o dacie zgonu.

35. Franciszek Kocyba, ps. „Skalut” ur. 10.10.1902 r. aresztowany dn. 3.03.1941 r., przekazany do KL Auschwitz 2.04.1941 r., zm. 29.10.1941 r.

36. Michalina Konieczna, ur. 20.09.1898 r., aresztowana w maju 1942 r. skazana przez sąd doraźny katowickiego gestapo w dniu 26.08.1942 r. na karę śmierci i rozstrzelana w tym samym dniu (S151/10/Zn).

37. Genowefa Kopik ur. 15.01.1912 r. ps. Pająk, „Spajdka”, sekretarka w Seminarium Nauczycielskim w Sosnowcu, aresztowana została w maju 1942 r., skazana na karę śmierci przez sąd doraźny (S151/10/Zn).

38. Irena Koralewska ur. 9. 11. 1901 r. aresztowana 14.03.1941 r., sądzona przez Wyższy Sąd Krajowy w Katowicach i zwolniona 5 marca 1943 r.

39. Władysław Koralewski ur. 19.05.1891 r. aresztowany 14.03.1941 r., w dniu 2.04.1941 r. przewieziony do KL Auschwitz gdzie zmarł w dniu 27.07.1941 r.

Z zeznań Wiesławy Koralewskiej oraz dokumentów dołączonych do protokołu wynika iż jej teściowie Irena i Władysław Koralewscy, mieszkający w czasie okupacji w Dąbrowie Górnicej, zostali aresztowani przez gestapo z powodu działalności konspiracyjnej w organizacji „Orzeł Biały” w dniu 14 marca 1941 r. Zarzucano im prenumerowanie polskiej gazety „Nasze Sprawy” i wspieranie dotacjami tajną organizację „Orzeł Biały” Po pobycie w więzieniu zastępczym w Mysłowicach, a następnie w więzieniu ciężkim w Pszczynie, Irena Koralewska była sądzona przez Wyższy Sąd Krajowy w Katowicach i zwolniona 5 marca 1943 r. Władysław Koralewski z zawodu chirurg, po pobycie w więzieniu w Mysłowicach w dniu 2 kwietnia 1941 r. został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu i osadzony jako tzw. *Schutzhäftling Pole* (więzień w areszcie ochronnym), gdzie zmarł w dniu 27 lipca 1941 r.

40. Edward Korn, ps. „Knorr” ur. 22.09.1922 r. aresztowany dn. 12.03.1941 r., przekazany do KL Auschwitz 2.04.1941 r., zm. 15.08.1941

41. Maria Krauze ur. 7.12.1917 r. łączniczka i kurierka ZOB, została postrzelona w lipcu 1942 r. w Sosnowcu podczas próby aresztowania jej przez gestapo. Po kilku dniach w dniu 10.07.1942 r. zmarła w Szpitalu Miejskim w Sosnowcu. W dniu 20 lipca zostali aresztowani jej rodzice Czesław i Serafina Krause, oboje zostali postawieni przed sądem doraźnym i skazani na kary śmierci,

42. Wincenty Kubik, ur. 5.03.1894 r., aresztowany dn. 13.03.1941 r., przekazany do KL Auschwitz 2.04.1941 r., zm. 15 10 1941 r.

43. Antonina Kudera ur. 29.05.1915 r. w Sosnowcu

Przesłuchano w charakterze świadka córkę Antoniny Nizińskiej zd. Kudera, Ewę Nowakowską, która zeznała, iż mama przeżyła wojnę i swoje wspomnienia związane z działalnością w organizacji, aresztowaniem, przesłuchaniami i pobytem w obozach spisała jeszcze w latach czterdziestych ubiegłego wieku. Zmarła w dn. 2.06.1992 r. Jej wspomnienia zostały przez świadka udostępnione do publikacji w Ekspresie Zagłębiowskim i ukazały się w Magazynie nr 7 z września 1998 r. Kopie tych wspomnień została dołączona do akt. Świadek zeznała również iż kuzyn jej ojca Piotr Kasznia również działał w konspiracji i został zamordowany w Oświęcimiu. W mieszkaniu Antoniny Kudery odbywały się spotkania, przechowywano tam broń i pisma. Któregoś wieczoru, podczas takiego zebrania, człowiek stojący na „czatach” dał znać, że zbliża się gestapo. Antoninie Kuderze udało się wyprowadzić bocznym wyjściem gości, a sztandar z orłem białym schować za bluzkę. Wówczas uniknęła aresztowania, ale była śledzona. Utrzymywała też kontakt ze sztabem grupy przemysłowej reprezentowanym przez Zenona Znowskiego i komendantem oddziału kolejowego Janem Mizerkiewiczem ps. „Jesion”, jednocześnie komendantem placówki w Łazach. Została aresztowana w dniu 27.10.1941 r. pod zarzutem współpracy z Baromskim. W tym samym czasie aresztowano Stanisława Makarskiego, członka grupy sabotażowej Bronisława Opilki. Razem z nim była przesłuchiwana przez gestapowca Ziglera, najpierw w budynku gestapo w Sosnowcu, a potem w Mysłowicach. Była konfrontowana z Margoszem, ale konfrontacja ta nie potwierdziła gestapowcom udziału Nizińskiej w konspiracji. Bała się konfrontacji z Baromskim, do której jednak nie doszło. Pokazano jej jedynie protokół jego przesłuchania, w którym wskazywał na nią, jako na łączniczkę sztabu. Gdy na zadane pytania przeczyła, stojący obok mężczyzna batogiem uderzał ją w plecy. Skatowano ją tak, że przestała reagować. Była już wówczas w ciąży. Potem nie była już bita, natomiast grożono jej wymordowaniem całej rodziny. Osadzona była w zimnej betonowej celi, praktycznie bez jedzenia. Po czterech miesiącach przewieziono ją do więzienia w Świdnicy, a stamtąd do Wrocławia. Była wówczas w zawansowanej ciąży, wyczerpana przesłuchaniami i chora, dlatego lekarz więzienny, by utrzymać ją przy życiu do rozprawy

przekazał ją do rozwiązania do szpitala w miejscu zamieszkania. Urodziła córkę w dniu 14 maja 1942 r. i krótko potem została ponownie aresztowana i osadzona w Mysłowicach. Zastała tam Bronisławę i Zofię Binck, Teresę Brudzińską i Eugenię Kopik, łączniczki Prospera Kudery. Gestapowcy, chcąc wymusić na nich informacje o innych członkach organizacji, bili je tak, że całe ciała miały czarne, a kawałki zropiałego ciała im odpadały. Mogły spać tylko na brzuchu, a dodatkowo trzymano je w bunkrze z wodą po kostki, o chlebie i wodzie. Teresa Brudzińska i Eugenia Kopik załamały się. Eugenia Kopik powiedziała Antoninie Nizińskiej iż wskazała miejsce ukrycia jej brata Prospera. Kilka dni później zobaczyła brata prowadzonego przez gestapowców do celi śledczej. Kolejny raz widziała go w październiku 1942 r. gdy więźniów wywożono do KL Auschwitz. Został rozstrzelany w dniu 22.10.1942 r.

44. Prosper Kudera ur. 25.6.1913 r. w Sosnowcu skazany przez sąd doraźny katowickiego gestapo w dniu 22.10.1942 r. na karę śmierci i rozstrzelany w tym samym dniu. (S 151/10/Zn)

45. Stanisław Kulik ur. 10.10.1903 r. w Grodźcu, skazany przez sąd doraźny katowickiego gestapo w dniu 2.09.1943 r. na karę śmierci i rozstrzelany w tym samym dniu (S 151/10/Zn)

46. Józef Kreczmar ur. 26.02.1911 r., aresztowany 20.12.1941 r. przewieziony do KL Auschwitz 27114, rozstrzelany dn. 12.6.1942 r. w KL Auschwitz (S151/10/Zn),

47. Edward Krosta ur. 6.05.1912 r., aresztowany 20.12.1941 r., przewieziony do KL Auschwitz nr, 24907, zginął dn. 23.02.1942 r.

Przesłuchana w charakterze świadka Anna Brysińska, córka Edwarda Krosty ur. 6.05.1912 r., zeznała, że razem z rodzicami i siostrą w czasie okupacji mieszkała w Sosnowcu. Ojca aresztowano w domu. Tego samego dnia został aresztowany inny członek organizacji Orzeł Biały Jan Gubas. Ojciec przebywał w obozie w Oświęcimiu na bloku 8 i 14. Został zastrzelony w dniu 23 lutego 1942 r. Pokrzywdzona załączyła do akt dokumenty pozyskane z KL Auschwitz od władz okupacyjnych. Z karty osobowej Jana Gubasa ur.16.05.1906 r. wynika, iż również został aresztowany w czasie akcji wymierzonej przeciwko ZOB i przewieziony do Auschwitz, gdzie zmarł 18.03.1942 r. Wnuczka w/w Anna Śmiałowska, skierowała do tut. komisji pismo z którego wynika, iż w obozie dziadek został osadzony w bloku 11 jako więzień polityczny.

48. Tadeusz Kulik ur. 6.02.1915 r. został aresztowany 20.12.1941 r. przekazany do Auschwitz z numerem 24910, gdzie zmarł 12 czerwca 1942 r. (S 151/10/Zn).

49. Elżbieta Lewicka ur. 5.11.1916 r. w Petersburgu z Będzina została aresztowana i przekazana do Policyjnego Więzienia Zastępczego w Mysłowicach, przetransportowana do KL. Auschwitz, gdzie zmarła w dniu 17.02.1943 r.

50. Władysława Latos, kurierka Rokity zam. w Czeladzi sądzona przez OBL i skazana na pozbawienie wolności w obozie, brak ustaleń odnośnie wyroku. Osadzona w dniu 18.12.1942 r. nr 27661, zginęła 2.04.1943
51. Bolesław Majcherczyk, ur. 14.01.1912 r., osadzony w KL Auschwitz dn. 20.12.1941 r. przetransportowany do KL Buchenwald, wyzwolony
52. Stanisław Makarski ur. 6.01.1916 r., aresztowany 27.10.1941 r., powieszony w publicznej egzekucji w Sosnowcu w dniu 3.12.1941 r. (S 50/13/Zn)
53. Izidor Małota ur. 10.05.1903 r. został aresztowany w dniu 20.12.1941 r. przybył do obozu w dniu 21.12.1941 r. a zmarł 23.03.1942 r. w czasie śledztwa.
54. Tadeusz Mamełko ur. 15.02.1920 r., aresztowany 9.12.1940 r., dn. 13.02.1941 r. przywieziony do KL Auschwitz, zmarł. w wyniku odniesionych obrażeń w czasie przesłuchań na bloku politycznym w dniu 26.08.1941 r.
55. Andrzej Manasterski, ur. 23.05.1901 w Rumnie, górnik zamieszkały w Piaskach powiat będziński. przybył do KL Auschwitz 18.12.1941 r., zmarł 23.04.1942 r.
56. Władysław Mazur ur.8.09.1879 r. w Cyrance, pow. Mielec, aresztowany w dniu 15.04.1940 r. w ramach „Inteligentz Aktion”, przetransportowany do Dachau, a następnie do Mauthausen, gdzie zmarł 1.11.1940 r. (S 88/10/Zn)
57. Władysław Miazek ur. 9.11.1882 r. w Piotrkowie, zam. w Będzinie, kierownik szkoły, aresztowany 15.04.1940 r., dn. 6.07.1940 r. przewieziony do KL Auschwitz, gdzie zmarł 30.08.1944 r.
58. Józefa Meus ur. 27.04.1907 r. w Krakowie, zam w Sosnowcu została rozstrzelana po posiedzeniu sądu doraźnego w dniu 25.11.1942 r. (S 151/10/Zn)
59. Jan Piotr Mizerkiewicz ur. 24.06.1900 r. aresztowany 27.10.1941 r., powieszony w publicznej egzekucji w Ząbkowicach Będzińskich w dniu 3.12.1941 r. (S50/13/Zn)
60. Jerzy Murłowski ur. 3.10.1915 r. członek komórki OB na terenie warsztatów mechanicznych kopalni Paryż, aresztowany w dniu 15.04.1940 r., 6.07.1940 r. do KL Auschwitz, rozstrzelany w dniu 19.08.1942 r. (S 151/10/Zn)
61. Stanisław Niedzielski ps. „Tłusty”, ur. 20.12.1917 w Dąbrowie, zbiegł podczas aresztowania 29.7.1941 r. ponownie aresztowany dn. 25.2.1943 i przekazany do policyjnego więzienia w Sosnowcu. Zmarł 29.6.1943 w KL Auschwitz z wyroku sądu doraźnego (S151/10/Zn)
62. Stanisław Nurkowski, ur. 18.04.1904 r. aresztowany 28.02.1941r., dn. 2.04.1941 przekazany do KL Auschwitz, zm. 25.06.1941 r.
63. Marian Ogonek ur. 25.12.1912 r. zastrzelony podczas ucieczki w dniu 15.12.1940 r.
64. Jan Olszewski ps. „Cietrzew” ur. 2.09.1921 r., skazany przez sąd doraźny na karę śmierci, która została wykonana w dniu 17.07.1943 r. w KL Auschwitz (S 151/10/Zn).

65. Zygmunt Olszewski wyciągnięty spod gruzów po detonacji ładunków wybuchowych w łaźni w Czeladzi, zmarł w więzieniu w Kłodzku w kwietniu 1942 r.
  66. Bolesław Opilka ur. 23.12.1919 w Sosnowcu, brat Bronisława Opilki, aresztowany w Sosnowcu 12.02.1942 r. Przebywał w więzieniu w Mysłowicach, gdzie był torturowany w czasie śledztwa. Został przewieziony do KL Auschwitz, gdzie nadano mu numer obozowy, przebywał na bloku 11, a dnia 28.07.1943 r. został rozstrzelany (S 151/10/Zn).
  67. Jan Ozóg ur. 23.05.1891 r., 20.12.1941 r. przekazany do KL Auschwitz z nr 24925, gdzie zmarł 23.03.1942 r.
  68. Jan Paliga ur. 14.11.1913 r. w Gołonogu, 4.12.1942 r. z wyroku sądu doraźnego został rozstrzelany pod ścianą śmierci. (S 151/10/Zn).
  69. Tadeusz Paliga ur. 1.03.1912 r. w Sosnowcu, 20.12.1941 przyjęty do KL Auschwitz, dn. 4.05.1942 przeniesiony do KL Mauthausen, zmarł 11.07.1942 w Gusen
  70. Edward Pietras ur. 9 marca 1919 r., robotnik, przewieziony go do KL Auschwitz w dniu 2.4.1941 r. transportem z Katowic, nr 11168
  71. Józef Piotrowski, ur. 23.06.1913 r. przywieziony do KL Auschwitz 2.04.1941
  72. Tadeusz Pogorzelski ur. 18.06.1919 r. w Piaskach, z dokumentów wynika iż został przywieziony do Auschwitz transportem z Katowic w dniu 22.04.1941 r., gdzie zmarł w dniu 6.08.1941 r.
  73. Ignacy Praski, ps. „Znicz” ur. 19.01.1908 r. aresztowany 28.02.1941 r. przewieziony do KL Auschwitz 22.04.1941 r., następnie do KL Mauthausen, wyzwolony.
  74. Marcei Praski, ur. 13.01.1897 r. aresztowany 28 lutego 1941 r. przewieziony do KL Auschwitz 22 kwietnia 1941 r.
  75. Tadeusz Praski ur. 10.10.1909 r. aresztowany 28.02.1941 r. przewieziony do KL Auschwitz 22.04.1941 r.
- Przesłuchano w charakterze świadka Zofię Kańtoch, córkę Ignacego Praskiego ur. 19 stycznia 1908 r. Z jej zeznań wynika, iż ojciec i stryj Tadeusz w marcu 1940 r. zostali wciągnięci do organizacji Orzeł Biały przez swojego stryja Marcelego Praskiego. Ojciec działał w grupie sabotażowej na kopalni „Flora” w Gołonogu, gdzie pracował. Został aresztowany w dniu 28.02.1941 r w domu i przewieziony do więzienia w Mysłowicach, potem do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. W dniu 11 sierpnia 1942 r. odbyła się rozprawa przed sądem w Katowicach, na której wraz z bratem Tadeuszem ur. 10.10.1909 r. został skazany na karę 7 lat zastrzonego obozu karnego.
76. Bolesław Prochacki ur. 15.02.1909 r. osadzony w KL Auschwitz dn. 20.12.1941 r. dn. 4.05. 1942 przetransportowany do KL Mauthausen

77. Tadeusz Przewłocki, ur. 12.10.1892r. Dąbrowa Górnicza, W dniu 9.10.1942 r. transportem zbiorowym przewieziono go do Auschwitz numer obozowy: 67126, zginął 29.11.1942
78. Bolesław Rojek, Grodziec ur. 03.11.1903r. Grodziec, w dniu 22.04.1941 r. transportem zbiorowym przewieziono go do Auschwitz numer obozowy: 15124 zginął 06.09.1941-
79. Jan Różycki ur. 31.05.1898 r. W dniu 22.4.1941 r. transportem zbiorowym przewieziono go do KL Auschwitz. Wyzwolony w Dachau.
80. Bronisław Sączewski ur. 2.04.1908 r. w Łagiszy, przewieziony do KL Auschwitz 2.04.1941 r. zginął 28.08.1941 r.
81. Zenon Słaby aresztowany 19.03.1941, brak dalszych informacji
82. Franciszek Sobol ur. 27.03.1892 r. aresztowany 20.12.1941 r. i przewieziony do KL Auschwitz transportem z Katowic, nr 24932 gdzie zmarł w dniu 8.02.1942r..
83. Bolesław Smółka ur. 9.02.1903 r., przybył do KL Auschwitz transportem z dnia 14 lutego 1941 r. nr 10302, zmarł w KL Auschwitz, brak daty zgonu.
84. Józef Sosnowski, „Kruk” ur. 24.01.1905 r. aresztowany w dniu 15.04.1940 r. na terenie kop. „Paryż”, KL Auschwitz, KL Sachsenhausen, KL Buchenwald wyzwolony.
85. Józefa Stawska, przyjęta do KL Auschwitz w dniu 28.01.1943 nr 32043, zginęła 2.04.1943.
86. Stanisław Sulej ur. 1.04.1899 r., sztygar, przewieziony do KL Auschwitz dniu 22.4.1941 r. transportem z Katowic, nr 18300, w dniu 24.4.1941 r. osadzony w bunkrze bloku nr 11, zmarł w szpitalu więziennym w dniu 5 sierpnia 1941 w czasie śledztwa. Oficjalna przyczyna zgonu zapalenie mięśnia sercowego
87. Marian Surma ur. 21.01.1914 r. aresztowany 18.03.1941, brak dalszych informacji
88. Andrzej Śliwowski ur. 6.11.1901.r. w Rzejowicach, aresztowany dn. 13.03.1941 r., osadzony w Mysłowicach, 2.04.1941 r. przekazany do KL Auschwitz
89. Wojciech Tomczyk ur. 9.04.1900 r. osadzony w KL Auschwitz dn. 20.12.1941 r., zginął 25 marca 1942 r.
90. Antoni Włodarczyk ur. 9.06. 1891 r. aresztowany 20 grudnia 1941 r. przekazany do Auschwitz, gdzie zmarł 22 marca 1942 r.
91. Jan Wodecki ur. 30 .01.884 r. aresztowany 20.12.1941 r., przekazany został do Auschwitz, przesłuchania nie przynosiły efektu, wydaje się, że pomyłono go z synem, zmarł 6.02.1942 r.,
92. Ignacy Wojciechowski, ps. „Dąb” ur. 8.05.1896 r. ,aresztowany 28.02.1941 r., przekazany do KL Auschwitz 2.04.1941 r., zm. 8.08.1941 r.
93. Stanisław Woźniak ur. 20.04.1905 aresztowany 20 marca 1941r. przybył do Mauthausen 12 stycznia 1943 r.

94. Stanisław Zagórny ur. 4.04.1894 r. w Grodźcu, w dniu 18.03.1941 r. transportem zbiorowym przewieziono go do KL Auschwitz, nr 11018, zginął 26.10.1941

95. Stanisław Zdechlik, ps. „Turno” aresztowany 24 lutego 1941 r. i osadzony w policyjnym więzieniu zastępczym w Mysłowicach, a w dniu 2 kwietnia 1941 r. przekazany do obozu w Oświęcimiu, gdzie zginął w dniu 4 października 1941 r.

Irena Strączyńska córka Stanisława Zdechlika ur. 15 października 1898 r. w Miechowie, zeznała, iż w czasie okupacji razem z rodzicami i rodzeństwem zamieszkiwała w Dąbrowie Górniczej. Ojciec z zawodu szewc zatrudniony był jako woźny w szkole podstawowej. Zimą 1940 r. do ich mieszkania przyszedł gestapowiec z nie umundurowanym Polakiem w charakterze tłumacza i zabrali ojca. Od tego czasu więcej go nie widziała. Jaka była przyczyna aresztowania ojca nie wie, choć mogła to być jego przynależność do organizacji „Orła Białego”. Rodzina nie знаła jego losów do czasu nadejścia listu z obozu w Oświęcimiu z dnia 27 kwietnia 1941 r. pisanego w języku niemieckim, którego ojciec nie znał. Kolejny list datowany był na 29 czerwca 1941 r. Na listach wpisany był numer obozowy 11177 oraz miejsce pobytu blok 5. W październiku 1941 r. żona Jadwiga Zdechlik otrzymała telegram z KL Auschwitz z dnia 6 października 1941 r. informujący, iż jej mąż zmarł w dniu 7.10.1941 r. o godz. 8.00. Z kartoteki gestapo wynika, iż Stanisław Zdechlik, pseudonim konspiracyjny „Turno” od września 1940 r. był zaprzysiężonym członkiem tajnej polskiej organizacji „Orzeł Biały”, brał udział w licznych spotkaniach, fanatyczny Polak.

96. Alojzy Zasucha ur. 4.12.1903 r., aresztowany 14.03.1941 r. przyjęty do KL Auschwitz dn.2.04.1941 r.

Zofia Blacha córka Alojzego Zasuchy zeznała, iż ojciec w czasie okupacji niemieckiej pracował jako ślusarz w Fabryce Braci Klein w Dąbrowie Górniczej, działał w organizacji „Orzeł Biały” i z tego powodu został aresztowany w marcu 1941 r. w miejscu pracy, przewieziony do więzienia w Mysłowicach, a następnie do obozu w Oświęcimiu, skąd napisał trzy listy do brata Stanisława. Również brat został powiadomiony o jego śmierci. Jak wynika z załączonego przez świadka dokumentu otrzymanego z Państwowego Muzeum w Oświęcimiu, nadano mu numer 11176 i osadzono w bloku 10. Z kartoteki gestapo wynika, iż został aresztowany w tym samym dniu co Władysław Koralewski tj. 14 marca 1941 r. pod takim samym zarzutem. Data jego śmierci – 27 lipca 1941 r. jest również taka sama jak data śmierci W. Koralewskiego.

97. Stefan Żabicki, ur. 12.0.1914 r. (Niemce), przyjęty do KL Auschwitz 18.03.1941 nr 11016

Trudno dzisiaj określić jakie kryteria decydowały o przekazaniu śledztwa Nadprokuratorowi przy Trybunale Ludowym lub też o bezpośrednim skierowaniu sprawy na

posiedzenie sądu doraźnego katowickiego gestapo, któremu przewodniczył wówczas Rudolf Mildner. W oparciu o analizę materiału dowodowego, zebranego w śledztwach dotyczących zbrodni popełnionych na członkach ruchu oporu, można postawić tezę, że tam gdzie dowody były słabe, gestapo kończyło śledztwo we własnym zakresie poprzez postawienie aresztowanego przed sądem doraźnym bądź zastosowanie tzw. aresztu ochronnego.

Instytucja aresztu ochronnego, czyli *Schutzhaft* została wprowadzona w życie rozporządzeniem z 28 lutego 1933 roku „o ochronie narodu i państwa”. Instytucja ta przechodziła liczne większe lub mniejsze modyfikacje. Generalne zasady stosowania „Schutzhaft” zostały określone zarządzeniem ogólnym ministerstwa spraw wewnętrznych na początku roku 1938. Mówiło ono, że „areszt tymczasowy jest środkiem przymusu Tajnej Policji Stanu dla obrony przed wszystkimi wrogimi zamierzeniami wobec narodu i państwa, stosuje się zaś do osób, które przez swoje zachowanie zagrażają stanowi posiadania i bezpieczeństwa narodu i państwa”. Odtąd kompetencje wydania nakazu zastosowania „Schutzhaft” posiadał urząd Gestapo, który przeprowadzał aresztowania na wniosek właściwej Staatspolizeistelle. Nadal jednak nie uregulowana pozostawała kwestia okresu, na jaki można było wydać wspomniany areszt ochronny. Zwolnienie następowało jedynie poprzez Gestapo wtedy, gdy uznano, że środek spełnił swój cel. Kara odbywana była w „państwowych obozach koncentracyjnych”.

Ostateczny kształt sądownictwa karnego powszechnego na Górnym Śląsku został przyjęty po utworzeniu na podstawie ustawy pruskiej z 20 grudnia 1940 r. dwóch prowincji: dolnośląskiej i górnośląskiej. Na mocy tejże ustawy, 20 marca 1941 r. stosownie do zarządzenia Ministra Sprawiedliwości, utworzono Wyższy Sąd Krajowy w Katowicach. Przepisy wykonawcze umożliwiające mu rozpatrywanie przestępstw politycznych weszły jednak w życie dopiero z dniem 30 czerwca 1941 r. Wcześniej, na podstawie rozporządzenia z 12 lutego 1940 r. o właściwości sądów karnych, sądów specjalnych oraz innych przepisach prawa postępowania karnego, w sprawach dotyczących: zdrady stanu, zdrady kraju, ataków na *führera* i kanclerza Rzeszy, znacznego uszkodzenia mienia wojskowego oraz niezgłoszenia planowanego zamachu stanu, właściwym organem był sąd najwyższy Rzeszy Trybunał Ludowy. tzw. Volksgerichts Trybunał Ludowy orzekał w Berlinie, ale też w innych miastach Rzeszy.

Od stycznia 1940 r. kary śmierci wykonywano przez zgilotynowanie. Pierwsze gilotyny zainstalowano w więzieniach gdańskim i wrocławskim. W katowickim więzieniu gilotynę zainstalowano dopiero w październiku 1941 r.

Jednocześnie z dniem 1 czerwca 1942 r. przywrócono policyjne sądownictwo doraźne, na którego posiedzenia kierowano również sprawy członków ruchu oporu. Sąd doraźny miał orzekać w składzie trzyosobowym – przewodniczący i dwóch asesora – ławników.

Przewodniczącym był każdorazowy szef katowickiego Gestapo lub jego stały zastępca. W inkryminowanym okresie funkcję tę sprawował Rudolf Mildner. Przeciwnie orzeczeniu sądu doraźnego nie przysługiwały skazanym żadne środki. Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy, wydał rozkaz skierowany do Gestapo, nakazujący przeprowadzanie w obozach koncentracyjnych tych egzekucji, których nie przeprowadzano publicznie celem odstraszenia. Najwcześniej działalność policyjnych sądów doraźnych została reaktywowana w Generalnym Gubernatorstwie, rozporządzeniem Hansa Franka z 31 października 1939 o zwalczaniu czynów gwałtu. Powołane wówczas sądy doraźne policji bezpieczeństwa (niem. *Standgericht der Sicherheitspolizei*), orzekały w składzie komendanta policji bezpieczeństwa (w tym czasie SS-Sturmbannführer Fritz Liphard oraz dwóch wyznaczonych przez niego asesorów z podległego mu personelu), Jedyną kontrolą nad wyrokami z upoważnienia Hansa Franka, należała do Bruno Streckenbacha.

W ramach oceny prawnej czynów będących przedmiotem niniejszego śledztwa należy stwierdzić, iż stanowiły one w czasie ich popełnienia oraz stanowią obecnie przestępstwa będące zbrodniami przeciwko ludzkości oraz zbrodnie wojenne. Obecnie w płaszczyźnie międzynarodowej najbardziej precyzyjną definicję zbrodni przeciwko ludzkości zawiera Statut MTK¹² i stanowi najnowszą regulację prawnomiędzynarodową w tym zakresie o powszechnym znaczeniu, jeżeli weźmie się pod uwagę, że po raz pierwszy pojęcie „zbrodni przeciwko ludzkości” pojawia się w sensie normatywnym w Karcie Międzynarodowego Trybunału Wojskowego w Norymberdze. Mając na względzie, że art. 118a k.k. wprowadzony do kodeksu karnego po nowelizacji z 2010 r., stanowi implementację m.in. art. 7 Statutu i z tego względu ten właśnie przepis kodeksowy wyznacza dziś na gruncie polskiego prawa treść zbrodni przeciwko ludzkości. Nie sprzeciwia się temu brzmienie art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zawierająca definicję legalną zbrodni przeciwko ludzkości. Ma ona charakter ogólny i nie odwołuje się bezpośrednio do opisów czynów zabronionych zawartych w ustawie karnej. Art. 118a kk zawiera znamiona zbrodni p-ko ludzkości i dlatego został powołany dla opisanie zbrodni będącej przedmiotem niniejszego postępowania.

Wobec powyższego każdy z czynów polegających na pozbawianiu życia stanowi zbrodnię zabójstwa określoną w art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku *o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.). Czyny te jednocześnie wyczerpują znamiona przestępstwa określonego w art. 118a § 1 pkt 1 kk albowiem celem popełnionych zabójstw było działanie sprawców było

¹² Statut ten został ratyfikowany w dniu 12 listopada 2001 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 78 poz. 708). Statut wszedł w życie w prawie międzynarodowym w dniu 1 lipca 2002 r.

wsparcie polityki III Rzeszy umotywowane każdorazowo przyczynami narodowościowymi, co wynika z faktu, iż zbrodnicze zachowania popełniano wyłącznie wobec Polaków i Żydów, w związku właśnie z taką ich narodowością. Nadto w części przypadków przestępcza działalność była umotywowana politycznie. Odnosi się to do zbrodni popełnionych wobec osób, które podejmowały działalność konspiracyjną wymierzoną przeciwko III Rzeszy.

W czasie popełnienia opisanych czynów, w miejscu ich popełnienia obowiązywał kodeks karny z 1932 r., penalizujący zabójstwo i pozbawienie wolności połączone ze szczególnym udręceniem wyczerpuje znamiona przestępstwa pozbawienia wolności. Przepisy przedwojennego prawa polskiego, jak również prawa karnego innych państw europejskich nie znaly pojęcia zbrodni p-ko ludzkości, które jak wspomniano po raz pierwszy zostało wprowadzone w Karcie Międzynarodowego Trybunału Wojskowego w Norymberdze. Ze względu na fakt, iż wojna ujawniła szereg nowych stanów faktycznych odnośnie popełnianych zbrodni nieznanych dotychczas prawodawstwu karnemu, Statut pozwolił również sądzić zbrodniarzy wojennych bez żadnego ograniczenia pod względem czasu, ze złamaniem zasady „nullum crimen sine lege”¹³. Dlatego też dla oceny prawnokarnej zbrodni będących przedmiotem niniejszego postępowania przyjęto przepisy obecnie obowiązującego kodeksu karnego.

Opisane zbrodnie są również zbrodniami wojennymi, albowiem zostały popełnione z pogwałceniem prawa międzynarodowego, co powoduje, iż dla pełnego opisu zawartości kryminalnej czynu konieczne jest powołanie art. 123§1 pkt 4 kk, który oprócz zabójstwa zawiera znamię zbrodni wojennej. Okoliczność ta wynika z faktu, iż tego rodzaju zachowania określane jako „mordowanie ludności cywilnej” także były sprzeczne z postanowieniami prawa międzynarodowego obowiązującego w okresie II wojny światowej. Pogląd taki unormowany został w ramach definicji zbrodni wojennych zawartej w art. VI „b” Statutu Międzynarodowego Trybunału Wojskowego sądzącego głównych sprawców zbrodni z okresu wojny. Opisane czyny zostały dokonane z pogwałceniem obowiązujących praw i zwyczajów wojennych, a w szczególności uregulowań IV Konwencji Haskiej z 18 października 1907 r. dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej oraz Konwencji Genewskiej z 27 lipca 1929 r.

Ocena prawna czynów opisanych w pkt 3,7, polegających na pozbawieniu wolności pozwala przyjąć, iż w czasie ich popełnienia oraz obecnie stanowią przestępstwa będące zbrodniami wojennymi i zbrodniami przeciwko ludzkości wyczerpującymi znamiona art. 118a§2 pkt 2kk i art. 124§1 kk.

Karalność wszystkich przestępstw stanowiących przedmiot niniejszego postępowania nie uległa dotychczas przedawnieniu, gdyż są one zbrodniami przeciwko ludzkości

¹³ Nie ma przestępstwa bez ustawy - łacińska paremia prawnicza oznaczająca, że nie jest przestępstwem czyn, który nie był zabroniony w momencie jego popełnienia.

określonymi w art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o *Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2014. 1075 j.t.).

Niezależnie od powyższego należy podnieść, iż na gruncie niemieckiego prawa karnego uchwalono ustawę z dnia 25 sierpnia 1998 r. o uchyleniu narodowosocjalistycznych niesprawiedliwych wyroków karnych oraz orzeczeń o przymusowej sterylizacji, wydanych przez byłe sądy zdrowia dziedzicznego. Zgodnie z artykułem 1 § 1 tej ustawy zostają uchylone skazujące orzeczenia karne, które zostały wydane przy naruszeniu elementarnych zasad sprawiedliwości po 30 stycznia 1933 roku z powodów politycznych, wojskowych, rasowych, religijnych lub światopoglądowych w celu przeprowadzenia lub utrzymania reżimu narodowo- socjalistycznego. Ustawie tej podlegają orzeczenia policyjnych sądów doraźnych.

Sprawcy kierowniczy wyżej opisanych zbrodni, którzy swoimi czynami umożliwili ich popełnienie, zostali skazani w 3 procesie norymberskim tzw. „sprawie prawników”. Trybunał w Norymberdze wyrokiem z dnia 4.12.1947 r. skazał 10 wysokich urzędników Ministerstwa Sprawiedliwości III Rzeszy, prokuratorów i sędziów: Franza Schlegelbergera, Oswalda Rothaug’a, Herberta Klemm’a i Rudolfa Oeschey’a na kary dożywotniego więzienia, Curta Rothenberger’a na 7 lat więzienia, Wilhelma von Ammon’a, Günthera Joel’a, Ernesta Lautz’a i Wolfganga Mettgenberg’a na 10 lat więzienia a Josefa Alstoetter’a na 5 lat (czterech oskarżonych nie udało się osądzić; Franz Guertner i Georg Thierack, kolejni ministrowie sprawiedliwości z czasów reżimu hitlerowskiego zmarli, natomiast wysocy urzędnicy ministerstwa Westphal popełnił samobójstwo w więzieniu a Engert ciężko zachorował). Pociągnięto ich do odpowiedzialności za degradację i deprawację prawa w hitlerowskiej Rzeszy poprzez wprowadzenie ustaw i rozporządzeń urągających elementarnym zasadom sprawiedliwości, tajne okólniki i zarządzenia decydujące o życiu i śmierci miliona ludzi. Akt oskarżenia zarzucał im udział w spisku mającym na celu popełnianie zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, popełnianie zbrodni wojennych przeciwko ludności cywilnej na okupowanych terytoriach, popełnianie zbrodni przeciwko ludzkości łącznie ze zbrodniami przeciwko niemieckiej ludności cywilnej oraz ludności okupowanych terytoriów. Zarzuty obejmowały między innymi morderstwa, prześladowania ze względów politycznych i rasowych. W uzasadnieniu wyroku Trybunał stwierdził, że zastosowanie dyskryminacyjnych ustaw przeciwko Polakom i Żydom nastąpiło w wykonaniu znanego celu prześladowania rasowego i eksterminacji. Przez wydanie takich ustaw i wprowadzenie ich w życie, oskarżeni naruszyli konwencje haskie.

Zauważyć należy, iż orzekający w okresie II wojny światowej sędziowie i oskarżający prokuratorzy, jak żadni inni prawnicy byli świadomi, iż naginanie prawa stanowi przestępstwo, gdyż w kodeksie karnym Rzeszy Niemieckiej z 1871 r. istniał przepis statuujący odpowiedzialność za naginanie prawa § 336 StGB o brzmieniu „urzędnik, a także

sędzieja polubowny, który prowadząc lub rozstrzygając sprawę prawną, umyślnie nagina prawo na korzyść lub niekorzyść jednej ze stron, ulegnie karze ciężkiego więzienia do lat pięciu.

Sędziowie i prokuratorzy III Rzeszy "naginając prawo" urzeczywistniali bezprawie stanowione przez narodowosocjalistycznych prawników w postaci ustaw, które traktowały ludzi jak podludzi i odmawiały im praw człowieka, przepisów grożących karami bez względu na różny ciężar przestępstw, wprowadzanych tylko na potrzeby chwilowego odstraszenia oraz przepisów określających przestępstwa o różnym ciężarze, za które przewidywały taka samą karę, często karę śmierci. W przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z trzema postaciami nagięcia prawa: najpierw poprzez „falszywe” zastosowanie prawa polegające na naruszeniu reguł kwalifikacji prawnokarnej czynu, tj. subsumcji czynu pod przepis prawa, na którego podstawie oskarżony zostaje skazany. W opisanych sprawach polegało to na uznaniu, że jakakolwiek działalność w strukturach podziemnych lub sympatyzowanie z takimi organizacjami stanowiło zdradę stanu. Kolejna postać sędziowskiego naginania prawa to nadużycie prawa do wymierzenia kary skazanemu „według swojego uznania”, z dwóch rodzajów kar, tj. więzienia i śmierci, przewidzianych w przepisie powołanym jako podstawa wymierzenia kary, wyrokujący sędziowie przy żądaniu prokuratora wybrali karę stanowiącą faktyczne zabójstwo. Wreszcie naruszenie zasady *lex retro non agit* poprzez stosowania do czynów popełnionych przed 4 grudnia 1941 r. rozporządzenia z mocą ustawy z tej daty o sądownictwie karnym dla Polaków i Żydów na przyłączonych terenach wschodnich. Sędziowie i prokuratorzy mieli świadomość łamania tej reguły, na co wskazywali w uzasadnieniu wyroku wskazując iż wydaje się to konieczne dla skutecznego zwalczania polskich działań o charakterze zdrady głównej. Taki proceder umożliwiło rozporządzenie z dnia 31 stycznia 1942 r. podpisane przez Ministra Sprawiedliwości Rzeszy i Minister Spraw Wewnętrznych, pozwalające na stosowanie przepisów rozporządzenia z dnia 4 grudnia 1941 r. z mocą wsteczną po uzgodnieniu tego z prokuratorem.

W oparciu o kopie zgromadzonych w toku postępowania wyroków skazujących w/w ustalono nazwiska sędziów orzekających w wyższym Sądzie Krajowym w Katowicach kary śmierci oraz nazwiska prokuratorów wnoszących o taki wymiar kary. Akty oskarżenia podpisywał dr Steimer pełniący funkcję prokuratora generalnego przy Wyższym Sądzie Krajowym w Katowicach, a w jego zastępstwie dr Haag. Przeprowadzone kwerendy biblioteczne i archiwalne, zrealizowane w Niemczech wnioski o pomoc prawną pozwoliły na ustalenie danych osobowych większości z nich Byli to

Sędziowie Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach

1. Joachim Józef Zdralek ur. 12.03.1900 r. w Krzyszkowicach, zm. 27.02.1968 r. w Bonn,

2. Herbert Zipler ur. 14.05. 1893 r. w Tajnym Archiwum Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego odnaleziono akta osobowe, z których wynika iż urodził się w Iglowej pow. Strzelin. Znajduje się w nich pismo z 11.7.1949 w miejscowości Gera z informacją o śmierci Zirpela (brak daty i miejsca).
3. dr Peter Bernhard Bach ur. 28 lipca 1903 r. w Barmen obecnie Wuppertal, zm. 1.01.1998 r. w Wuppertal.
4. Fritz Scheiblich ur. 1.07. 1899 r. w Moys koło Görlitz, od 1933 r. członek NSDAP i SA, od 1939 r. sędzia Wyższego Sądu Krajowego we Wrocławiu, a od 1.10.1941 r. sędzia Wyższego Sądu Krajowego w Katowicach, przynajmniej do 16.05 1944 r. W USC w Zgorzelcu brak informacji o zgonie,
5. Gerhard Wedde ur.27.12.1900 r. we Wrocławiu zmarł w dniu 14.07.1996 r. w Bayreuth. W ostatnich latach życia mieszkał w Bayreuth w Bawarii, wcześniej był urzędnikiem w Ministerstwie Sprawiedliwości Badenii Wirtembergii,
6. Rolf Chuchul ur. 25 kwietnia 1901r.,
7. Walter Schilgen ur. 28.06.1900 r. po wojnie był sędzią w Federalnym Sądzie Pracy, zmarły w dniu 16.01.1991 r.,
8. Hans Karl Fändrich ur. 23.01.1901 r., z Prokuratury w Dortmundzie nadesłano dokument zgonu Fändricha, z którego wynika, iż zmarł 29.07.1989 r.
9. Friedrich Wolff, ur. 09 lutego 1894, w zespole NSDAP w AP w Katowicach odnaleziono jego akta związane z nominacją na Preezydenta Senatu w Bytomiu. Brak informacji o miejscu urodzenia, natomiast wynika z nich, że przed podjęciem pracy w Bytomiu był sędzią w Kassel.
10. Maksymilian Styra, ur. 16 grudnia 1898 w Raciborzu z Archiwum Federalnego w Berlinie pozyskano jego akta osobowe, z których wynika, iż od lutego 1942 r. był dyrektorem Sądu Obwodowego (Grodzkiego) w Raciborzu..
11. Fritz Knobel, ur. 22.11.1903 r.
12. Hansjürgen Voelkel ur. 23.05.1903 r. w Halle, Z USC w Halle uzyskano informację o odnotowaniu narodzin Hansajürgena Roberta Karola Voelkel w akcie urodzenia reg.-Nr 712/1903 Standesamt Halle-Nord. Brak w nim jednak adnotacji o zgonie. Istnieje jedynie adnotacja o zawarciu małżeństwa w 1939 r. w Nysie obecnie Polska. Z akt osobowych dodatkowo wynika, iż rozwiódł się w 1943 r. a w czasie okupacji mieszkał w Bytomiu.

Prokuratorzy oskarżający przed Wyższym Sądem Krajowym w Katowicach

13. Johannes Alfred Gerhard Liebich ur. 5 sierpnia 1908 r. w Mallnitz, zam. w Kaiserslautern, prokurator w stanie spoczynku, zmarł dn. 19.03.1978 r. w Kaiserslautern

1. Gottfried Knobloch ur. 17.10.1911 r. w Quickendorf, zm. 9.06.1984 r. we Frankfurcie.
2. Alfred Ludolph ur. 21.04.1904 r., zm. 21.07.2001 r. w Rullstorf
3. Paul Steimer urodził się 22.1.1883 w Essen Steele, zmarł 26.10.1943 roku w Würzburgu wyniku powikłań pooperacyjnych.
4. Ferdinand Haag ur. 31.12.1898 w Hohkeppel, z archiwum Urzędu Miejskiego w Wesseling pozyskano akt zgonu, z którego wynika, iż doktor praw Ferdynand Haag urzędnik w Ministerstwie w stanie spoczynku zmarł dn. 11 sierpnia 1983 r.

Na stronie internetowej Tajnego Archiwum Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego w Zespole Wyższy Sąd Krajowy we Wrocławiu odnaleziono informacje o aktach osobowych Kurta Rothe, ur. 15.09.1888 r. sędziego sądu grodzkiego w Bytomiu oraz Alfreda Rothe urzędnika administracyjnego w Wyższym Sądzie Krajowym w Katowicach, w zespole tym pojawia się również nazwisko Stephan, ale żaden z nich nie pracował w Katowicach, ani też nie był prokuratorem. Możliwym jest, iż sędzia krajowy z Bielska Fritz Stephan, ur. 11.04.1907 w czasie okupacji niemieckiej oskarżał w Wyższym Sądzie Krajowym w Katowicach, lecz nie udało się tego zweryfikować. Franz Freundt, ur. 2.04.1913 r. przed wojną był sędzią Sądu Grodzkiego w Zabrze, brak informacji o przeniesieniu do WSK, Pippert - prokurator brak bliższych danych, Kotitschke, przewodniczący Wyższego Sądu Krajowego, brak bliższych danych

Trybunał Ludowy – sędziowie: Walter Hartmann ur. 6.02.1887 r. w Cotta k/ Drezna, dr Gerhard Lorenz, Hans Prietzschk ur. 14.12.1900 r. w Berlinie, postanowieniem Sądu Obwodowego w Berlinie Charlottenburgz dnia 27.04.1950 r. został uznany za zmarłego, dr Kurt Albrecht ur. 1885r., zm. 1962 r. Ławnicy *Stadtrat* (radca miejski) Hans-Fritz Kaiser ur. 9.08.1897, zm. 1944 r., *Kreisleiter und Gauinspektor* (powiatowy szef NSDAP i inspektor okręgu NSDAP) Paweł Skoda ur. 29.06.1901 r. Kudowie Zdrój zaginął 20.04.1945 r. W 1949 r. został uznany za zmarłego.

SS-Brigadeführer (Brygadier) Friedmann Goetze ur. 26.02.1871 r. w Stade, zm. 22.05.1946 r. w Stade. Z Prokuratury w Stade wpłynęła informacja, iż poszukiwania archiwalne wykazały, że Friedmann Goetze (pełne dane Friedemann Carl Wilhelm Emil Goetze) ur. 26.2.1871 w Stade nie zmarł 22 maja 1946 roku w Stade. 22 maja 1946 roku zmarł w Stade radca prawny Fritz Klaus Christian Goetze, ur. 11.06.1871, który nie jest nawet spokrewniony z Friedemannem Carlem Wilhelmem Emilem Goetze. w 1871 roku w Stade urodziło się dwóch chłopców o nazwisku Goetze wzgl. Götze: 26.2.1871 Friedmann Carl Wilhelm Emil Goetze, syn urodzonego 5.7.1837 roku w Otterndorfie, powiat Hadeln, syndyka miejskiego Nicolausa Caspera Adolpha Götze i jego zony Anny Elisabeth Sophie Amalie z domu Hagedorn (KB Cosm.nr 23/1871), Nicolaus Caspar Adolf Goetze przemeldował się 31.3.1895 roku do

Hanoweru. Urodzony w 1871 Friedmanna Goetze nie jest wzmiankowany w karcie rodziny. Oprócz adnotacji w księdze urodzeń wzgl. chrztów Św.Kosmy, w archiwum miejskim Stade brak jest urzędowych adnotacji dotyczących Friedmanna Goetze.

Ponadto Oberst Ernest Messerschmidt, NSKK Brigadeführer Heinius, Generalarbeitsführer Wenksterm i prokurator Dösner brak bliższych danych

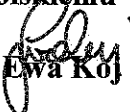
Za zbrodnie opisane w pkt. 5 i 7 odpowiedzialny był Rudolf Mildner ur. 10.07.1902 r. we wrześniu 1945 r. był przetrzymywany przez władze amerykańskie w Norymberdze i osadzony w obozie CIE 409 (Langwasser), skąd następnie w 1946 r. zbiegł w niewyjaśnionych okolicznościach. Przed Sądem Krajowym w Salzburgu toczyło się postępowanie o uznanie w/w za zmarłego. Postanowieniem z dnia 27 czerwca 1969 roku sygn. T 38/69 sąd uznał Rudolfa Mildnera za zmarłego. W publikacjach internetowych pojawiają się informacje, że zbiegł do Argentyny i tam mieszkał przez wiele lat. Informacje te nigdy nie zostały potwierdzone, natomiast, jeśli tak faktycznie było, to biorąc pod uwagę datę jego urodzenia można z absolutną pewnością wyjść z założenia, że Rudolf Mildner już zmarł.

Za zbrodnię opisaną w pkt 5 odpowiedzialny był Fritz Liphard ur. 3 maja 1905 w 1945 r. został internowany na terenie Niemiec, w 1947 r. był przesłuchiwany przez oficerów śledczych Polskiej Misji Wojskowej Badania Niemieckich Zbrodni Wojennych, .Przyznał, iż wydawał wyroki śmierci oraz kierował Polaków do obozów koncentracyjnych. Uważał, iż jest niewinny, bo działał zgodnie z prawem. W wyniku wniosku o ekstradycję, został wydany władzom polskim. Prawdopodobnie w czasie transportu statkiem zażył truciznę lub silny środek nasenny i po przybyciu do Szczecina zmarł w więzieniu w dniu 18.05.1947 r.

Ponadto ustalono nazwiska funkcjonariuszy, którzy na zlecenie katowickiej placówki gestapo prowadzili śledztwo wobec zatrzymanych. Byli to: Winkel, Gawlik Padberg Pilawa, Krahe, sekretarz kryminalny Breuer, Albert, Zigler. Zapoznano się z aktami osobowymi z OBUiAD w Katowicach dot. Józef Padberg ur. 1 marca 1910 r. w Raciborzu, Adalbert Pilawy ur. 20 stycznia 1913 r. w Katowicach, Ludwik Ziegler ur. 24 sierpnia 1898 r. Brak bliższych danych. To oni mogli znęcać się nad aresztowanymi członkami ruchu oporu.

Zebrany materiał dowodowy pozwolił na ustalenie, że sprawcy kierowniczy opisanych zbrodni zostali osądzeni w procesach norymberskich, bezpośredni sprawcy nie żyją, bądź nie można ustalić ich bliższych danych a nawet tożsamości. W świetle powyższego postanowiono jak w sentencji.

**Prokurator Oddziałowej Komisji
Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu w Katowicach**

Ewa Koj